

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

**Porovnání možností vzdělávání žáků se specifickými poruchami
učení na základních školách**

**Camparison of possibilities of education of pupils with specific
learning disabilities in basie school**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Chittussiová

Autor: Irena Hroudová, DiS.

Praha 2009

Poděkování:

Touto cestou srdečně děkuji všem, kteří mi byli nápomocni při získávání informací, jež mi pomohli lépe poznat a pochopit problematiku vzdělávání dětí se specifickými poruchami učení na základních školách.

Především děkuji Mgr. Lence Chittussiové za vedení práce a odborné konzultace.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci s názvem „Porovnání možností vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení na základních školách“, vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů literatury. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 13.července 2009

.....

Anotace

Bakalářská práce „Porovnání možností vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení na základních školách“ je zaměřena na zmapování existujících možností vzdělávání pro děti s diagnostikovanou specifickou poruchou učení. V práci se podrobněji seznámíme se specifickými poruchami učení, zjistíme, co je pro ně charakteristické, jak se projevují, co způsobují a jaké mohou být příčiny jejich vzniku. Pro úspěšnost v práci s těmito dětmi je důležitá správná a včasná diagnostika specifických poruch učení. Z tohoto důvodu se seznámíme se zařízeními, která provádí diagnostiku, s kritérii správné diagnostiky a zjistíme jakým způsobem vlastní diagnostika probíhá. Rodičům dětí s diagnostikovanou specifickou poruchou učení je nabídnuto několik možností dalšího vzdělávání. I s těmi se blíže seznámíme. V České republice je nejčastěji dítě integrováno do běžné třídy základní školy a proto se této možnosti vzdělávání dětí se specifickými poruchami učení, budu věnovat nejvíce.

Abych zjistila jak se opravdu s dětmi se specifickými poruchami učení pracuje v praxi, vytvořila jsem dotazník, určený učitelům na základních, speciálních a praktických školách. Vyhodnocení tohoto dotazníku a hypotéz, které jsem si na začátku této práce stanovila najdete v praktické části.

Annotation

The bachelor thesis “Comparison of possibilities of education of children with specific learning disabilities in basic schools” is focused on mapping out of existing possibilities of education of children with diagnostic specific learning disabilities. We learn in detail about specific learning disabilities in this work, we find out what is characteristic for them, how they show themselves, what they cause and what are the causes of their origin. The right and early diagnosis is important for the successful work with these children. For this reason we learn about the equipments which make the diagnosis, about the criteria of the right diagnosis and we find how the proper diagnosis proceeds. The parents of the children with diagnostic specific learning disabilities are offered several possibilities of further education. We learn also about these possibilities. Child in the Czech Republic is very often integrated in normal class in basic school and I will mostly focus on this possibility of education of children who have specific learning disability.

I created a questionnaire to find out how the children with specific learning disabilities are educated in practice, this questionnaire is designated to teachers in basic schools, special education schools and remedial schools. Evaluation of the questionnaire and hypotheses, I set in the beginning of the thesis, are found in the practical part.

Klíčová slova

Vzdělání, dítě, informace, porucha, diagnostika, integrace, učitel

Keywords

Education, child, information, disability, diagnosis, integration, teacher

Obsah:

Úvod	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. ZÁKLADNÍ POJMY A DEFINICE	11
1.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ	11
1.1.1 Dyslexie – porucha čtení	12
1.1.2 Dysgrafie – porucha psaní	13
1.1.3 Dysortografie – porucha pravopisu	13
1.1.4 Dyskalkulie – porucha matematických schopností	13
1.1.5 Dyspinxie – porucha kreslení	15
1.1.6 Dymúzie – porucha týkající se hudebnosti	15
1.1.7 Dyspraxie – porucha motorické obratnosti	16
1.2 CHARAKTERISTIKA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ PODLE WHO	16
2. PŘÍČINY SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ	17
2.1 DYSLEXIE	19
2.2 DYSGRAFIE	19
2.3 DYSORTOGRAFIE	19
2.4 DYSKALKULIE	20
3. DIAGNOSTIKA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ	21
3.1 DIAGNOSTICKÁ KRITÉRIA	22
3.2 ÚDAJE POTŘEBNÉ PRO STANOVENÍ DIAGNÓZY	25
4 MOŽNOSTI VZDĚLÁNÍ DĚTÍ SE SPU	28
4.1 BĚŽNÁ TŘÍDA ZÁKLADNÍ ŠKOLY	28
4.1.1 Individuální vzdělávací program	29
4.2 ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	34
4.3 DĚTSKÁ PSYCHIATRICKÁ LÉČEBNA	35
5 DALŠÍ MOŽNOSTI KAM SE S DĚTMI SE SPU OBRÁTIT	36
5.1 DYS-CENTRA	36
5.2 PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADNY	37
II. PRAKTICKÁ ČÁST	39
6 DOTAZNÍK	40
6.1 GRAFICKÉ VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	42
6.2 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ	66
Závěr	68
Seznam použitých zdrojů	69
Seznam příloh	71

Úvod

Když jsem navštěvovala základní školu (1991- 2000) bylo ve třídě několik spolužáků, kteří měli problémy s učením a dokonce měli diagnostikovanou jednu ze specifických poruch učení. Na naší škole těmto žákům nikdo příliš nevěnoval pozornost. Spolužáci měli úlevy jen při psaní velkých diktátů v českém jazyce. A to i přesto, že některá cvičení, písemné práce, pro ně byly velice těžké, a proto z nich dostávali špatné známky.

Ráda bych se o problematice, týkající se specifických poruch učení, dozvěděla více a zjistila jaká pozornost je v dnešní době těmto žákům věnována a jaké mají možnosti v získání základního vzdělání. To je jeden z hlavních důvodů, proč jsem si jako téma mé bakalářské práce zvolila právě tuto problematiku.

Vím, že problematika specifických poruch učení získává v dnešní době na závažnosti. Stále více přibývá dětí, které mají jednu ze specifických poruch učení jakéhokoli stupně. Vždyť neumět např. v dnešní době dobře psát, číst či počítat znamená mít uzavřenou cestu k dalšímu vzdělání, k dalším informacím. Nezávisle na inteligenci bývají děti se specifickými poruchami neúspěšné a mívají potíže i s přípravou na jejich budoucí povolání. Školy se proto snaží těmto žákům věnovat více pozornosti. Ať už je to formou výchovného poradce, speciálního pedagoga, školního psychologa nebo jiné osoby či instituce, které se touto problematikou zabývají a mají o ni potřebné informace. Ví, jak se těmto žákům věnovat. Více informací než dříve mají i pedagogové, kteří děti se specifickými poruchami učení vyučují. Řada českých i zahraničních odborníků se tímto tématem zabývá ve svých publikacích. Stále se však najdou lidé, kteří o této problematice mnoho nevědí. Cílem mé bakalářské práce je tedy zmapovat možnosti, které mají děti se specifickými poruchami učení v rámci základního vzdělání.

Bakalářská práce je rozdělena na tři části. Na teoretickou, praktickou část a přílohy. V teoretické části této práce se zabývám tématem, co to vlastně specifické poruchy učení jsou, jak se projevují, proč vznikají, jakým způsobem je můžeme diagnostikovat. Dále pokračuji zmapováním možností jak se mohou děti se specifickými poruchami učení vzdělávat (v rámci základního vzdělání). Vždyť základní vzdělání je v životě každého člověka jednou z nejdůležitějších fází. Je to fáze, od které se odvíjí, na které staví, zakládají další fáze našeho života. Podle úspěšnosti na základní

škole se rozhodujeme o dalším vzdělání, o zaměstnání do kterého nastoupíme, s tím souvisí i naše platové ohodnocení, kterého dosáhneme a v neposlední řadě s tím souvisí i naše zařazení do společnosti.

Praktická část je tvořena výzkumem, který jsem já sama prováděla. Jako metodu výzkumu jsem si zvolila metodu dotazníku. Vyhodnocením dotazníků bych chtěla potvrdit, nebo vyvrátit hypotézy, které jsem pro tuto práci stanovila.

Cíl práce:

Cílem mé práce je zmapovat možnosti vzdělávání, které mají žáci se specifickými poruchami učení. Jedná se především o možnosti v rámci základního vzdělávání. Dalším cílem je potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy.

Hypotézy:

- 1) Domnívám se, že děti s diagnostikovanými specifickými poruchami učení mohou bez obtíží zvládat výuku na běžných základních školách a že učitelé základních škol souhlasí s jejich integrací do běžných tříd základních škol.
- 2) Pokud rodiče zajistí u svého dítěte diagnostikování specifických poruch učení předpokládám, že se budou aktivně podílet na nápravách těchto poruch a budou spolupracovat se školou.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Základní pojmy a definice

Předpona **dys-** znamená rozpor, deformaci. Z hlediska vývoje znamená dysfunkce funkci neúplně vyvinutou (ale afunkce je ztráta funkce již vyvinuté). V pojmech uvedených v této práci znamená předpona dys- nedostatečný, nesprávný vývoj dovedností. Druhá část názvu je přejata z řeckého označení té dovedností, která je postižena.

Mezi dys- poruchy nepočítáme pomalé osvojování dovedností číst, psát a počítat u dětí vývojově nezralých nebo s inteligencí na hranici mentální retardace. Jako poruchu také nelze označovat pouze izolovaný projev poruchy učení – např. záměny krátkých a dlouhých samohlásek.

1.1 Obecná charakteristika specifických poruch učení

V odborné literatuře se můžeme setkat s termíny: specifické vývojové poruchy učení nebo chování, specifické poruchy učení, vývojové poruchy učení. V této práci budu používat termín specifické poruchy učení (dále jen SPU).

Specifické poruchy učení – SPU - označují heterogenní skupinu poruch projevujících se obtížemi při nabývání základních vzdělávacích dovedností, jako je např. čtení, psaní, mluvení, osvojování pravopisu a počítání. Každá porucha má individuální charakter a vzniká na podkladě dysfunkce centrální nervové soustavy. Tyto poruchy jsou často provázeny dalšími příznaky, např. poruchami řeči, impulzivním chováním, obtížemi soustředit se, poruchami v oblasti motoriky, poruchami v oblasti percepce atd.

Podle názvu lze předpokládat, že SPU postihují pouze oblast školských dovedností. Ve skutečnosti tomu tak není. Neúspěchy ve školní výuce, nepochopení úkolů, pocit méněcennosti a celý řetěz dalších obtíží, které poruchy provázejí, jsou mnohdy ve svých důsledcích mnohem horší než porucha sama.

Nespecifické poruchy – pomalé osvojování dovedností číst, psát a počítat způsobené například sníženým rozumovým nadáním, různými smyslovými vadami, nedostatečnou motivací ke školní práci, zanedbaností dítěte ve výchově či výuce.

1.1.1 Dyslexie – porucha čtení

Samotnou definici pro dyslexii stvořil v roce 1994 Výzkumný výbor Ortonovy dyslektické společnosti za účasti pracovníků, odborných poradců a celé řady dalších institucí. Český překlad Aleše Klégra zní takto:

„Dyslexie je jednou z více výrazných poruch učení. Jde o specifickou řečovou poruchu konstitučního původu, která se vyznačuje potížemi při dekodování jednotlivých slov, odrážejícími obvykle nedostatečnou schopnost fonologického zpracování. Tyto potíže při dekodování jednotlivých slov se často objevují neočekávaně vzhledem k věku a dalším kognitivním a akademickým schopnostem. Nejsou výsledkem generalizované vývojové poruchy nebo smyslového poškození. Dyslexie se projevuje obtížemi různého druhu s různými formami jazyka a vede k potížím se čtením. Často zahrnuje i nápadné problémy při osvojování dovedností psát a dodržovat pravopisnou formu.“¹⁾

Zkráceně je to specifická porucha čtení, které se projevuje neschopností naučit se číst, přestože se dítěti dostává běžného výukového vedení, má přiměřenou inteligenci a žije v prostředí, které mu dává dostatek potřebných podnětů k rozvoji. Znamená potíže se slovy, poruchu v práci se slovy. Dítě má problémy rozpoznat a zapamatovat si jednotlivá písmenka, zvláště pak ta, která jsou si tvarově podobná (d-b, t-j, s-z). Problémy mohou nastat i v rozlišování hlásek, které jsou si zvukově podobné (a-e-o, b-p, k-g), nebo obrácení písmen (b-d, W-M). Porucha může postihnout rychlost čtení, správnost čtení, porozumění čtenému textu.

Dyslexie je nejznámějším pojmem ze všech poruch učení. O této poruše se začalo mluvit jako první (od poloviny 19. století), a to proto, že nejnápadněji ovlivňovala školní úspěšnost dítěte. Tehdy se této poruše říkalo slovní slepota. Rozhodující význam pro výzkum, diagnostiku i nápravu specifických poruch čtení měl však až americký dětský psychiatr Samuel Torrey Orton (1879–1948). Jeho jméno nese

---

¹⁾ KUCHARSKÁ, Anna. ed. Specifické poruchy učení a chování – sborník 1996, Praha: Portál, 1997, str. 18.

největší a nejvýznamnější organizace zabývající se dyslexiemi, tj. Ortonova dyslektická společnost se sídlem v USA.

1.1.2 Dysgrafie – porucha psaní

Často bývá zahrnována pod pojem dyslexie. Je to specifická porucha grafického projevu. Postihuje hlavně celkovou úpravu písemného projevu, ten bývá nečitelný, dítě si obtížně pamatuje písmenka, obtížně je napodobuje, nesprávně spojuje hlásky s písmenem a řadí písmenka. Opět se objevuje zaměňování tvarově podobných písmen, písmo je neuspořádané, neúhledné, těžkopádné, neobratné. Žáci postižení dysgrafií se dlouho nemohou naučit dodržení výšky písma, píší pomalu, křečovitě, namáhavě, často vadně drží psací potřeby.

I dítě s dysgrafií může psát čitelně, když má na psaní neomezený čas. Zpočátku je porucha často považována za lenost, protože psaní je velmi únavné. Proces však vyžaduje velkou koncentraci žákovy pozornosti a to ho rychle vyčerpá.

1.1.3 Dysortografie – porucha pravopisu

Dysortografie je porucha učení postihující pravopis. Často se vyskytuje spolu s dyslexií a dysgrafií. Tato porucha nepostihuje celou oblast gramatiky, vztahuje se převážně na tzv. specifické dysortografické jevy, kterými jsou rozlišování dlouhých a krátkých samohlásek, rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni, rozlišování sykavek, přidávání, vynechávání, zaměňování písmen, popř. slabik, nezvládání hranic slov v písmu, zkomoleniny, chyby v měkčení. Patří sem i problematika nevhodné aplikace gramatických jevů v diktátech.

Pokud dítěti necháme na napsání textu více času a necháme ho se na činnost zcela soustředit, může text napsat bez chyby. Pokud má však na napsání textu časový limit, chyb se objevuje více.

1.1.4 Dyskalkulie – porucha matematických schopností

Tato porucha je charakterizována neschopností dítěte naučit se matematickým dovednostem běžnými metodami. Dítě se nemůže naučit počítat, ačkoliv je po stránce

intelektové zcela v pořádku a mělo normální příležitost k učení.

Dítě má potíže s orientací na číselné ose, špatně chápe číselné pojmy, zaměňuje číslice (6-9), těžko pochopitelné jsou pro něj matematické operace (sčítání, odčítání, násobení, dělení), má poruchy v prostorové a pravolevé orientaci.

Vývojová dyskalkulie má pestrou škálu charakteristických příznaků, podle kterých se člení na jednotlivé typy. Jednotlivé typy dyskalkulií jsou řazeny podle vývoje matematických schopností s tím, že jsou-li narušeny vývojově nejranější předpoklady k počítání, pak tím hlubší jsou projevy obtíží v matematice.

- **Praktognostická dyskalkulie** - narušená matematická manipulace s předměty, nebo poznávání nakreslených symbolů (čísllice, operační znaménka), tvarů, počtů (přidávání, ubírání množství, porovnávání počtů, rozkládání). Dítě nedospívá k pojmu číslo, správnému provádění číselných operací, v geometrii neumí tvary (členění předmětů podle barvy, tvaru, velikosti). V geometrii, ale i při psaní se uplatňuje prostorový faktor matematických schopností, protože jak psaní číslic, tak i kreslení např. obrazců v geometrii vyžaduje jejich správné umístění v prostoru (na řádce).
- **Verbální dyskalkulie** - problémy při označování množství a počtu předmětů, operačních znaků, matematických úkonů, vyjmenovávání číselných řad (vzestupně, sestupně, sudá, lichá čísla). Dítě vynechává čísla, nechápe význam ve slovním označení např. „o tři více“, „třikrát víc“. Číslo 21 čte jako číslo 12, nebo diktovaných 18 zapíše jako 81.

K nejtěžším formám, které se však vyskytují jen ojediněle, patří projevy, kdy dítě neumí slovně označit hodnotu čísla nebo počet ukazovaných předmětů, ale umí je napsat, nebo nezvládá vyjmenovat číselnou řadu ani po jedné.

- **Lexická dyskalkulie** - neplnohodnotná, snížená schopnost číst číslice, čísla, operační symboly a zejména napsané matematické příklady. Zaměňují tvarově podobné znaky (3 a 8, 6 a 9). Při lehčí formě má takový žák obtíže se čtením vícemístných čísel, zejména pak čísel s nulou uprostřed, se čtením desetinných čísel, zlomků a římských číslic. V těžkých případech není dítě schopné přečíst ani samostatné číslice a operační znaky. Příznačné jsou inverze, např. 36 čte jako 63, nebo nápadné projevy pomalosti a nejistoty při čtení matematické symboliky. Tato porucha se může vyskytovat i bez poruchy číst písmena.
- **Grafická dyskalkulie** - narušená schopností, až neschopnost psát číslice, operační znaky, kreslit geometrické tvary atd. Potíže dělá psaní řady číslic pod sebe,

čísla píše v opačném pořadí a vynechává nuly, jeho zápis je neúhledný, píše nepřiměřeně velké číslice. V geometrii má problémy při rýsování jednotlivých obrazců. Vzhledem k poruše pravolevé a prostorové orientace píše dítě číslice často zrcadlově. V nejtěžších případech mohou psát místo číslic písmena, nebo jiné znaky. Nemluvíme o této poruše v případě, jde-li o poruchu hrubé motoriky a s ní související poruchy se psaním vůbec.

- **Operační dyskalkulie** - narušená schopnost provádět matematické (početní) operace (sčítat, odčítat, dělit, násobit). Projevuje se hlavně při počítání delších řad čísel (připočti 5, odečti 3, celé to vynásob dvěma ....). Žák zaměňuje jednotky a desítky při sčítání, zaměňuje činitele a jmenovatele. K typickým projevům patří výrazná tendence k nahrazování složitějších početních operací jednoduššími. Jiným problémem je uchylování se k písemným formám řešení i velmi jednoduchých příkladů, nebo pomáhání si počítáním na prstech. Ve složitějším počítání je pomalý a vysoce chybuje.
- **Ideognostická dyskalkulie** – porucha v chápání matematických pojmů a vztahů mezi nimi. Zahrnuje oblast pojmotvorné činnosti, narušena je složka ideativní. Postižení například umí přečíst a napsat například číslo 9, ale neuvědomují si, že číslo 9 lze vyjádřit jako 3×3 , nebo $10 - 1$. To se týká i početních operací. Mají výrazné nesnáze s odhalením i jednoduchého principu číselné řady a selhávají v řešení slovních úloh, kde je pozměněn šablonovitý postup. Velké potíže mají s pochopením principu slovní úlohy. Narušena je schopnost pochopit a převést slovně vyjádřené vztahy mezi množstvím do početních operací.

1.1.5 Dyspinxie – porucha kreslení

Specifická porucha kreslení, která je charakterizována nízkou úrovní kresby. Dítě s tužkou zachází neobratně, tvrdě, nedokáže převést trojrozměrný prostor na dvojrozměrný papír, má potíže s pochopením perspektivy.

1.1.6 Dysmúzie – porucha týkající se hudebnosti

Specifická porucha, která postihuje schopnost jedince vnímat a reprodukovat hudbu. Jedinec obtížně rozlišuje tóny, nepamatuje si melodii, nerozlišuje a není schopno

reprodukovat rytmus. Potíže se čtením a zápisem not nesouvisí s dysmúzií, ale spíše s problémy dyslektickými, respektive dysgrafickými.

1.1.7 Dyspraxie – porucha motorické obratnosti

Specifická porucha obratnosti, schopnosti vykonávat složité úkony. Může se projevit při běžných denních činnostech, ale i při vyučování. Děti pracují velice pomalu, nejsou příliš zručné, chodí neupravené, jejich výrobky nejsou příliš vzhledné. Obtíže se mohou projevit při psaní, kreslení, tělesné, výtvarné výchově, pracovním vyučování. Porucha se může projevit, také při mluvení, protože dyspraxie může způsobit artikulační neobratnost.

1.2 Charakteristika specifických poruch učení podle WHO

(WHO – World Health Organization – Světová zdravotnická organizace)

- specifická porucha učení (F81.0)
- specifická porucha psaní a výslovnosti (F81.1)
- specifická porucha počítání (F81.2)
- smíšená porucha školních dovedností (F81.3)
- jiná vývojová porucha školních dovedností (F81.8)
- vývojová porucha školních dovedností, NS (F81.9)

2. Příčiny specifických poruch učení

„Existuje celá řada teorií, jež se snaží odhalit příčiny, které se ve svém důsledku projevují jako poruchy učení. Teorie lze odlišit podle toho, z jakých pozic vycházejí. Vyjdeme-li z jevové stránky, pak zřejmě budeme nacházet příčiny v poruchách vnímání, v poruchách řeči, motoriky popř. i v nedostatečné lateralizaci funkcí, tj. v nevyhraněné lateralitě.

Z hlediska neuroanatomie a neurofyzologie jsou příčiny SPU poruchy ve stavbě a funkci určitých oblastí mozku, popř. v nedostatečné funkci analyzátorů (např. zrak). Někteří psychiatři hledají příčiny v narušené komunikaci mezi dítětem a okolním světem.

Z pedagogického a psychologického hlediska je třeba ke zvládnutí základních školských dovedností dosažení určité úrovně funkcí, které se na čtení, psaní a počítání podílejí. Je-li porucha ve vývoji některé funkční či jiné spolupráce, může se projevit jako porucha učení.“²⁾

Setrváme-li u přístupu, který se snaží odhalit příčiny na základě rozboru čtení a psaní a na základě sledování průběhu a úspěšnosti reedukace, potom můžeme získané poznatky shrnout do následujícího schématu, který odpovídá členění dyslexií podle litevské autorky A. Lalajevy (1983):

- „Dyslexie fonematická – vzniká jako následek nezvládnutého fonematického systému jazyka.
- Dyslexie optická – projevuje se poruchami zrakové a zrakoprostorové analýzy, nediferencovaností představ o tvaru, poruchami zrakové paměti, prostorového vnímání a prostorové paměti.
- Dyslexie agramatická – projevuje se nedostatečným osvojením gramatických forem, morfologických a syntaktických zobecnění.
- Dyslexie sémantická – projevuje se nedostatečným chápáním smyslu čteného textu.“³⁾

---

²⁾ ZELINKOVÁ, Olga. Poruchy učení, Praha: Portál, 1998, str. 16.

³⁾ ZELINKOVÁ, Olga. Poruchy učení, Praha: Portál, 1998, str. 16-17.

„K obdobnému popisu se přiklání i celá řada dalších autorů, liší se spíše ve zdůraznění některé z příčin.

- Francouz A. Tomatis (1983) předpokládá, že poruchy čtení a psaní vznikají následkem nedostatečného rozvoje sluchového vnímání.
- Polští autoři Bogdanowicz (1985), Spionek (1985) uvádějí jako nejzávažnější příčinu dyslexie poruchy rozvoje percepčně motorických funkcí.
- J. M. Noel (1976) uvádí kromě výše uvedených příčin ještě nepochopení systému písmen abecedy (kódování a dekódování), obtíže v rychlém vybavování reality symbolizované zvuky, překříženou lateralitu, poruchy orientace v prostoru, v čase, v tělesném schématu, poruchy v organizaci časoprostorových struktur.“⁴⁾

Současné teorie

Přesný původ vzniku těchto poruch učení není dosud znám, Předpokládá se, že existuje dědičný sklon k rozvoji poruch a že tyto poruchy jsou způsobeny mimo jiné i odchylkami organizací aktivit mozku a dominancí jedné z hemisfér, která není zcela typická. Specifické poruchy učení jsou nejčastěji vztahovány k dysfunkci části mozku (následkem např. LMD) nebo jeho drobného poškození. Určitý vliv je přikládán i nepříznivým vlivům prostředí – zejména emocionálnímu klimatu v rodině a vztahu rodičů ke škole.

Odborníci mnoha profesí a specializací na celém světě zjišťují, že děti s dyslexií vykazují (kromě obtíží ve čtení a psaní) ve svém chování mnoho abnormalit. Abnormality se projevují v následujících oblastech: úroveň motoriky, vizuální a auditivní procesy, rychlé zpracování podnětů, paměť, stavba a funkce centrální nervové soustavy atd. Nejčastěji uváděnými příčinami je fonologický deficit, deficit v časovém uspořádání procesů a rychlost v provádění procesů. Tyto abnormality se projevují v mnoha kombinacích a v různé závažnosti. To je jeden z důvodů, proč nenalezneme stejné dva jedince s poruchou čtení a proč nelze vytvořit optimální metody společně pro všechny. “⁵⁾

---

⁴⁾ ZELINKOVÁ, Olga. Poruchy učení, Praha: Portál, 1998, str. 17

⁵⁾ ZELINKOVÁ, Olga. Poruchy učení – zcela přepracované a rozšířené vydání, Praha: Portál, 2003, str. 21

2.1 Dyslexie

- 50 % dědičnost
- změna ve stavbě a funkci centrální nervové soustavy (často vznikají v době těhotenství a kolem porodu)
- drobné poškození mozku
- příčiny jsou nejasné

2.2 Dysgrafie

Příčinu vzniku dysgrafie nebývá většinou možné přesně zjistit. Přesto existuje několik faktorů, které mají k těmto poruchám jistý vztah:

- genetická predispozice (dědičnost)
- prenatální faktory (okolnosti ovlivňující vývoj plodu v těle matky)
- porodní komplikace
- postnatální faktory - poranění hlavy, nádory, otravy ...

2.3 Dysortografie

- porodní trauma a následná problematika LMD
- nedostatečně rozvinutá funkce důležitá pro psaní diktátů
- porucha sluchového vnímání - skládání a rozkládání slov
- porucha zrakového vnímání - rozlišování zrcadlových tvarů, postřeh pro detail, fixace tvarů
- špatná reprodukce a vyvozování rytmu, tj. délek u slov
- negativní vývoj v řečové složce rozumových schopností
- nedokonalost v jemné motoryce, převod z jedné zrakové modality do jiné
- obtíže ve sladění vnímaného s koordinovanými a jemnými pohyby ruky
- specifické poruchy řeči (expresivní forma řeči i impresivní forma řeči)
- problematická pravolevá orientace, orientace na ploše, tzv. nevyhraněná lateralita

- tempo zpracovávání informací (bradypsychismus), zpomalené psaní, křečovitý úchop tužky
- oslabená paměť pro verbální logický materiál
- specifické spouštěcí faktory, tj. rozvod, traumatická záležitost, snížená motivace atd.

2.4 Dyskalkulie

- dědičnost
- perinatální poškození mozku

3. Diagnostika specifických poruch učení

Diagnostika je východiskem výchovně-vzdělávacího procesu vůbec a reedukace především. Jejím cílem je stanovení úrovně vědomostí a dovedností, charakteristika poznávacích procesů, sociálních vztahů, osobnostních charakteristik a dalších faktorů, které se podílejí na úspěchu či neúspěchu dítěte.

Projevy poruch učení je možné precizně diagnostikovat až na začátku školní docházky. Prognosticky lze vysledovat již dříve, kdy se dítě pomalu připravuje na začátek školní docházky a začíná se u něj s rozvojem školních dovedností.

Diagnostiku provádí specializované pracoviště, i učitelka v běžné, nebo specializované třídě. Tyto diagnostiky se od sebe celkem zásadně liší. V podmínkách třídy je žák sledován dlouhodobě, je ovlivněn atmosférou třídy, školy, osobností učitele. Zahrnuje i srovnání se žákem téže třídy či školy, stupeň zvládnutí požadavků daných osnovami.

Specializované pracoviště je prostředím, kde lze po navázání individuálního kontaktu vytvořit takové podmínky, v nichž dítě podá optimální výkon. Speciální testy zde používané umožňují porovnat žáka s populací daného věku.

Závěry obou pracovišť jsou cenné za předpokladu vzájemného využití získaných poznatků ve prospěch dítěte.

Diagnózu opravňující k integraci žáka může stanovit pouze pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum. Závěry z vyšetření psané jinými institucemi mohou být podkladem pro zařazení dítěte do systému speciální péče jedince po schválení výše uvedeným pracovištěm, které je garantem diagnóz. Po přidělení diagnózy je dítě zařazeno mezi handicapované jedince a následně do speciálního vzdělávacího systému (speciální třídy, školy), nebo integrováno mezi běžnou populaci. Dítěti je poskytnuta speciální péče, pracuje podle individuálního vzdělávacího programu (IVP), školský systém mu umožňuje pracovat v souladu s právními normami. *Podrobné znění Směrnice k integraci č. j. 13 710/2001-24 - viz příloha č. 1, lze také nalézt na internetových stránkách ministerstva školství – www.msmt.cz a Metodického pokynu pro vzdělávání žáků se SPU č. j. 13 711/2001-24 - viz příloha číslo 2, nebo lze nalézt na internetových stránkách ministerstva školství - www.msmt.cz.*

3.1 Diagnostická kritéria

Stanovení jasných kritérií pro diagnostiku SPU je velmi obtížné. Jejich správné formulování se nedaří ani u nás v České republice, ale ani v zahraničí. Neustále přibývá nové diagnostikování a situace je tak stále složitější a složitější.

Diagnostická kritéria vycházejí z definic poruch, z teoretických poznatků, které objasňují jejich příčiny, projevy i průvodní znaky. Respektují školský systém, pro který jsou utvářena. Stanovit přesná kritéria není možné, protože aktuální stav dítěte je výslednicí mnoha proměnných. Uvědomíme-li si, že jde o poruchu centrální nervové soustavy a že projevy dysfunkcí jsou u každého jedince zcela individuální, zjistíme, že stanovit diagnostická kritéria, která jsou pro všechny jedince stejná, je velmi obtížné. Vyžaduje proto nejen užití široké škály diagnostických metod, ale i vysoce odbornou práci kvalifikovaných psychologů a speciálních pedagogů. Pro správné diagnostikování je důležité, aby odborníci měli o klientovi dostatek informací, například z osobní a rodinné anamnézy, měli k dispozici práce žáka (kresby, sešity), informace o jeho školní práci (výsledky pozorování učitele), názor rodičů i dítěte samotného a v neposlední řadě výsledky odborného vyšetření (viz. *Příloha č. 2 - Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování č.j.: 13 711/2001-24 - Čl. VI – Zjišťování specifických poruch učení nebo chování*).

Znovu je nutné připomenout, že jednotlivé SPU se u jednotlivých žáků mohou kombinovat. Jedna vychází z druhé, jedna ovlivňuje a komplikuje druhou a to je pro stanovení diagnózy další překážkou.

V příloze č. 2 - metodický pokyn č. j. 13 711/2001-24 - sice nejsou uvedena diagnostická kritéria pro SPU, ale jsou zde uvedeny požadavky, kdy je třeba psychologické a speciálně-pedagogické vyšetření. Jak již bylo uvedeno, jednotlivá kritéria nelze stanovit a řešení lze hledat ve změně přístupu a dalším prohlubováním znalostí o SPU.

Pro odlišení jedinců s dyslexií od jedinců s obtížemi ve čtení z jiných důvodů by měla pomoci diferenciální diagnóza.

Vyjdeme-li z definic SPU, potom poruchy učení nejsou:

- obtíže, které jsou projevem celkové nezralosti

- obtíže, které jsou odrazem nepodnětného rodinného, nebo jiného socio-kulturního prostředí
- nesprávné výukové vedení
- snížení schopností učit se číst a psát
- snížení matematických schopností

„Pro přidělení diagnózy je třeba, aby žák splňoval určitá kritéria. Nelze na základě přečtení jakéhokoli textu vyslovit diagnózu se všemi důsledky, které se k ní váží (*speciální péče, zvýšené dotace státu, úlevy v klasifikaci atd.*).

Čtení

- $IQ \geq 90$
- $\check{C}Q \geq 90$ (kde $\check{C}Q$ je čtenářský kvocient)
- Rozdíl mezi IQ a $\check{C}Q$ je minimálně 20 bodů
- Trvale podprůměrné výsledky ve čtení
- Negativní nález v oblasti zraku, sluchu, nevýznamné absence ve škole, adekvátní podmínky ve škole
- Rezistence vůči běžným pedagogickým opatřením školy

Pokud jsou splněna všechna kritéria, lze přidělit diagnózu dyslexie. Pokud není splněno jedno kritérium, lze kompenzovat dvěma z následujících kritérií:

- prokázána dyslexie u rodičů nebo sourozenců
- ADHD
- poruchy v oblasti psaní
- snížené výsledky v percepčních zkouškách (*např. zrakové a sluchové vnímání*)
- výrazně opožděný vývoj řeči, specifická porucha řeči

Psaní

- trvale podprůměrné výukové výsledky v písemných projevech (*zvládání tvarů písmen, problémy v diktátech*)
- specifické chyby ve školních pracích ebeny. V poradenském diktátu
- $IQ \geq 90$
- negativní nález v oblasti zraku, sluchu, nevýznamné absence ve škole
- rezistence vůči běžným pedagogickým opatřením školy

Pokud dítě splňuje všechna kritéria, lze přidělit diagnózu specifická porucha v oblasti psaní. Pokud je jedno kritérium nesplněno, lze kompenzovat dvěma z následujících kritérií:

- prokázána dysortografie nebo dysgrafie u sourozenců či rodičů
- ADHD
- poruchy v oblasti čtení
- snížené výsledky v percepčních zkouškách
- výrazně opožděný vývoj řeči
- nápadné problémy s jemnou motorikou, vývojová dyspraxie

Matematika

- $IQ \geq 90$
- výsledky v matematice se trvale pohybují pod úrovní daného ročníku (*o 1 rok a více*)
- při kvalitativním hodnocení výkonu v matematice se setkáváme s problémy v těchto oblastech:
  - chápání pojmu číslo
  - umísťování čísel na číselné ose
  - matematické manipulace s předměty a čísly
  - orientace v prostoru
  - pozice čísla v číslici
- negativní nález v oblasti zraku, sluchu, nevýznamné absence ve škole
- rezistence vůči běžným pedagogickým opatřením školy.“⁶⁾

---

⁶⁾ ZELINKOVÁ, Olga. Poruchy učení, Praha: Portál, 1998, str. 24-26.

3.2 Údaje potřebné pro stanovení diagnózy

Informace potřebné pro stanovení diagnózy shromažďujeme:

- a) ze školy
- b) od speciálního pedagoga
- c) od psychologa
- d) od lékaře (dle potřeby)

a) ze školy

Jedním z charakteristických znaků SPU je, že výrazné signály poruchy registrujeme již od počátku školní docházky. Proto první ročník ZŠ je klíčový pro rozvoj osobnosti dítěte. V tomto období se také formuje jeho vztah ke škole a vztah ke vzdělání. Je tedy důležité, aby učitel měl základní informace o projevech SPU, zvláště pak o projevech dyslexie, aby pozoroval žáky a pokusil se odhalit ty, u kterých se nějaká z poruch projevuje. Učitel by se však neměl příliš zaměřit na vyhledávání dyslektiků ve třídě, a to již v prvním pololetí 1. ročníku a měl by být s vyřknutím takového podezření opatrný. Jen samotné podezření vyslovené učitelem může být pro rodiče šokem. Rodiče pak dítěti věnují přehnanou pozornost, hledají viníky postižení a to může celé záležitosti jen uškodit.

Učitel sleduje a zachycuje vývoj dovedností, plánuje návratná opatření a současně sleduje jejich efekt.

Zaměřuje se na:

- slovní zásobu (aktivní, pasivní)
- výslovnost
- osvojení písmen
- skládání slov do slabik
- rychlost čtení
- porozumění čtenému textu
- rychlost psaní

Učitel rovněž popíše jednotlivá opatření, která byla učiněna k nápravě potíží, a jejich účinnost. Potřebné údaje předává spolu se žádostí o vyšetření pedagogicko-psychologické poradně. Sám diagnózu nestanovuje.

V 1. ročníku základní školy poruchy učení nejčastěji signalizují tyto projevy:

Čtení

- výkony žáka ve čtení jsou výrazně horší než v jiných oblastech (*matematika, všeobecná informovanost*), nápadný může být zájem o jiné činnosti, které se od čtení zcela liší
- žák si dlouho nepamatuje nová písmena nebo je zaměňuje
- žák si domýšlí text, nebo ho říká z paměti. Při změně textu selhává
- není schopen sledovat čtení spolužáků jednak proto, že sám nečte, ale i proto, že neudrží pozornost, nezvládne vedení očních pohybů po řádce
- žákovi zcela uniká obsah textu, který přečetl atd.

Psaní

- psací náčiní drží křečovitě, nebo nesprávně
- tlačí na psací potřeby, žák není schopen provádět plynulé pohyby
- písmo je nevzhledné, kostrbaté, písmena jsou nestejně velká
- v diktovaných slabikách či slovech píše jen zvukově výrazná písmena, ostatní vynechává, nebo píše jen ta, která si pamatuje

Matematika

- neumí použít pojmy menší-větší, delší-kratší, více, méně atd.
- obtížně se orientuje v prostoru (*nahoře-dole, vpředu-vzadu, první-poslední*)
- nepamatuje si číslíčky, má obtíže při jejich čtení
- stále počítá předměty po jedné

Další obtíže – následující potíže se projevují spolu se SPU, ačkoli s nimi zdánlivě nesouvisejí.

- obtížné soustředění: často vyrušuje, je neklidné, u každé činnosti vydrží jen chvíli
- řeč: nápadně malá slovní zásoba, obtížné vyjadřování, nedostatečně rozvinutý jazykový cit (*dva auta, babička přišel*).
- zrakové vnímání: obtížně rozlišuje shody a rozdíly na obrázcích, špatně vnímá detaily
- sluchové vnímání – není schopen rozdělit slovo na hlásky, složit slovo z hlásek

Zde uvedené další obtíže se mohou projevovat ve větší či menší míře a v nejrůznějších kombinacích. Čím závažnější jsou obtíže, tím větší je pravděpodobnost, že se jedná právě o některou z poruch učení. Odstranění těchto poruch vyžaduje speciální vyšetření a správné nápravné postupy.

b) od speciálního pedagoga

„Údaje ze školy mají poněkud jiný charakter než data, která získává speciální pedagog. V poradně (při individuálním vyšetření) je dítě v poněkud jiné situaci a výsledky takového vyšetření žádoucím způsobem doplňují a rozšiřují údaje získané ve škole. Speciální pedagog provádí analýzu podstatných pedagogických údajů, provádí vyšetření výukové úrovně, po dohodě s psychologem provádí percepčně kognitivní zkoušky. Odlišnost od školní situace spočívá mimo jiné v tom, že dítěti jsou vytvářeny takové podmínky, aby mohlo podat maximální výkon.

c) od psychologa

Psychologické vyšetření se především zaměřuje na stanovení úrovně a struktury rozumových schopností. Podle potřeby se psycholog soustřeďuje i na osobnost a sociální vztahy dítěte, zjištění laterality. Podle dohody se speciálním pedagogem provádí psycholog i percepčně kognitivní testy, tedy například testy zjišťující úroveň zrakového a sluchového vnímání.

d) od lékaře (dle potřeby)

Je zjevné, že z diferenciálně diagnostického pohledu je somatické vyšetření nezbytné. Nicméně vzhledem k panující praxi je třeba doporučit následující postup: Poradna zjistí, zda je dítě v péči některého relevantního odborníka (psychiatra, neurologa, oftalmologa, foniatra, logopeda) a zda trpí některou poruchou či nemocí, která by mohla prvotně způsobovat potíže v konkrétní výukové oblasti. Současně psycholog nebo speciální pedagog provede orientační “vyšetření“ zraku a sluchu.“⁷⁾

---

⁷⁾ MERTIN, Václav. Individuální vzdělávací program, Praha: Portál, 1995, str. 44-45.

4 Možnosti vzdělání dětí se SPU

Jak všichni víme, diagnostikovat SPU nestačí. Důležité je okamžitě zahájit včasnou a účinnou pomoc pro tyto děti. Naším cílem samozřejmě bude odstranit poruchu, zcela, částečně, nebo pomoci těmto dětem naučit se s poruchou správně žít. Po stanovení diagnózy je tedy třeba zvážit, který typ péče bude pro dítě nejpříjemnější. Vždy záleží na daném stupni poruchy. Nesmíme také zapomenout, že každé dítě, člověk je originál, a proto potřebuje vysoce individualizovaný přístup. Děti se SPU mají tři možnosti jak se vzdělávat v rámci základního stupně vzdělání:

- běžná základní škola
- speciální škola
- dětská psychiatrická léčebna

4.1 Běžná třída základní školy

Integrovat (začleňovat) žáky s postižením do běžných základních škol (dále jen ZŠ) je v dnešní době velice rozšířené. Není tomu jinak ani u dětí se SPU. Pokud je to jakkoli možné, vzdělávají se tyto děti v běžných základních školách.

Rozhodujícím faktem pro zařazení dítěte do běžné ZŠ je odborná psychologická a speciálně pedagogická diagnostika prováděná pedagogicko-psychologickou poradnou. Integrovány pak mohou být děti s diagnostikovanými poruchami učení dle směrnice MŠMT ČR č.j.: 13710/2001-24, ze dne 6. června 2002 (*viz příloha č. 1*). Při zajišťování péče o děti se SPU vycházíme z Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování č.j.: 13711/2001-24 (*viz příloha č. 2*). Tento pokyn mimo jiné stanovuje způsob zjišťování vědomostí a dovedností žáka a způsob jeho hodnocení a klasifikace.

Možnosti vzdělání dětí na ZŠ:

- 1) V rámci základních škol jsou vybudovány specializované třídy pro děti se SPU
- 2) Žák ambulantně dochází do pedagogicko-psychologické poradny, nebo do speciálně-pedagogického centra
- 3) Žák absolvuje se svou kmenovou třídou většinu vyučovaných předmětů a na předměty, ve kterých potřebuje speciální přístup přechází jinam, kde se mu věnuje speciální pedagog, pedagog docházející z pedagogicko-psychologické poradny, nebo ze speciálně pedagogických center (cestující učitel). Žákovi se také může věnovat učitel, který absolvoval kurs pro práci s dětmi se SPU.
- 4) Žák je se svou kmenovou třídou na všechny vyučované předměty. Učitel mu poskytuje individuální péči (na základě individuálně vzdělávacího programu).
- 5) Žák je ponechán v kmenové třídě a má k dispozici pomocného učitele, který se věnuje právě dětem s problémy.
- 6) Práce s žákem po vyučování, nebo ještě před vyučováním (např. v rámci školní družiny). Tento způsob se příliš nedoporučuje. U dětí trpících specifickými poruchami učení je nutný maximální odpočinek. Proto není příliš vhodné, aby byly v mimoškolní době příliš zatěžovány školními povinnostmi. Pokud je ale opravdu nutné s žákem po vyučování pracovat, měli bychom dbát na to, aby se naše hodina příliš nepodobala klasické vyučovací hodině. Měla by být pro žáka hravá, zajímavá, lákavá.

4.1.1 Individuální vzdělávací program

V roce 1992 Pokynem MŠMT k zajištění péče o děti se SPU na základních školách byla poprvé dána učitelům možnost vypracovat pro žáka se speciálními potřebami individuální vzdělávací program (nazýván individuální studijní plán, individuální výukový plán, individuální učební plán). O rok později se možnost stala povinností, protože vypracování individuálního vzdělávacího programu se stalo podmínkou pro přidělení normativu.

V současné době je vypracování individuálního vzdělávacího programu povinné pro všechny postižené žáky, u kterých škola žádá příplatek na postižení. Musíme si přiznat, že při plánování speciální péče o postižené děti hrají ekonomické aspekty velmi

významnou roli. Důležité je ale zdůraznit, že ekonomika ve školství slouží pedagogickým a psychologickým potřebám péče o postižené děti, a nikoli naopak.

Individuální vzdělávací programy mají charakter smlouvy mezi vedením školy, vyučujícím žáka a rodiči postiženého žáka. Vypracovávají se krátce a rámcově v písemné formě. Výsledky zvoleného postupu se hodnotí slovně. Je důležité, aby všechna navrhovaná pedagogická opatření byla projednána s rodiči žáka a jejich kladný či záporný názor byl respektován. Tento postup lze uplatnit na základních i středních školách.

Individuální vzdělávací program stanovuje postup vzdělávání postiženého jedince a navrhuje druhy nápravy zjištěných obtíží. Tento program postihuje oblast vzdělání dítěte v nejširším slova smyslu, tedy jak výuku, tak i výchovu. Slouží tedy všem, kteří se podílejí na výchově a vzdělávání integrovaného žáka.

Individuální vzdělávací program vychází z diagnostiky, kterou provádí nejprve učitel a později odborná pracoviště. Na vytvoření individuálně vzdělávacího programu se podílí hlavně třídní učitel, popřípadě učitel českého jazyka či matematiky, podle potřeby zasahují i ostatní vyučující, nebo výchovný poradce a další odborníci (lékař, pracovník pedagogicko-psychologické poradny atd.). Je samozřejmé, že v určité fázi vývoje programu je nutné tento plán konzultovat i s dítětem. Konečné znění individuálně vzdělávacího programu schvaluje ředitel školy.

Tvorba individuálního vzdělávacího programu

„Z dlouholetých zkušeností odborníků na tuto problematiku vyplývá, že neexistuje optimální struktura jak vytvořit ten nejefektivnější individuální vzdělávací program. Proto ani následující návrhy nelze považovat za závazné, ale můžeme je brát jako jednu z možností jak vytvořit individuální vzdělávací program

Individuální vzdělávací program musí sledovat dvě základní roviny. První rovinou je obsah vzdělávání, určení metod a postupů. V druhé rovině sledujeme specifické obtíže, snažíme se omezit příznaky, eliminovat problémy a vyzdvihnout pozitivní oblasti vývoje dítěte. Individuální vzdělávací program je výsledkem spolupráce všech zúčastněných, je platformou pro spolupráci.“⁸⁾

---

⁸⁾ ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*, Praha: Portál, 2001, str. 177.

Individuální vzdělávací program je tvořen z následujících principů:

1) Vychází z diagnostik odborného pracoviště (pedagogicko-psychologické poradny nebo specializovaného centra).

Závěry získané z diagnostiky prováděné odbornými pracovníky odborného pracoviště jsou pro učitele někdy příliš odtažité, vzdálené (např. údaje o prenatálním vývoji dítěte, dědičnost atd.). Učitel je proto přímo nezpracovává do plánu, pouze je bere na vědomí. Poznatky, které upřesňují diagnózu, poskytují další důležité informace, jež by měly být zapracovány do individuálního vzdělávacího programu. Jsou to např. – tolerujte pomalé pracovní tempo dítěte, respektujte jeho krátkodobou paměť, vytvářejte vhodné podmínky pro učení tak, aby psychomotorický neklid dítěte co nejméně ovlivňoval kvalitu jeho práce atd.

2) Vychází z pedagogické diagnostiky učitele

Učitel musí respektovat zjištění z odborného pracoviště, pracuje s nimi. Sám si udělá také vlastní pedagogickou diagnostiku. O tu se spolu s vlastními zkušenostmi a se zapojením vlastní intuice opírá. V individuálním vzdělávacím programu mohou být zahrnuty i testy, které lze přímo použít při rozhodování ve výchovně-vzdělávacím procesu.

3) Respektuje závěry diskuse se žákem a rodiči

Aktivita a zájem rodičů jsou vždy přínosem. Rodině jsou poskytovány průběžně nejnovější přesné informace. Někteří rodiče se nezajímají o přípravu na vyučování a požadují pouze úlevy pro své dítě. To je samozřejmě špatný přístup k danému problému.

4) Je vypracován pro ty předměty, kde se handicap výrazně projevuje

Nejčastěji to bývá český a cizí jazyk u dětí s dyslexií, matematika a fyzika u dětí s dyskalkulií. U ostatních předmětů v případě potřeby uvádíme doporučení týkající se písemného projevu, hodnocení, klasifikace atd.

5) Vypracovává jej učitel daného předmětu

Individuální vzdělávací program vypracovává učitel, který daný předmět vyučuje, spolu s učitelem, který provádí reedukaci. Odborné pracoviště uvede jméno pracovníka, s nímž lze obsah individuálního vzdělávacího programu konzultovat. Tím jsou respektovány dvě základní linie:

- obsah vzdělávání (poznatky, dovednosti, návyky, které si žák musí osvojit)
- reedukační proces zaměřený hlavně na zmírnění nebo odstranění poruchy a příznaků s ní spojených

Je zcela logické, že pracovník pedagogicko-psychologické poradny nemůže vypracovávat individuální vzdělávací program, protože není odborníkem přes výuku ve všech sledovaných ročnících a předmětech. Je to právě učitel, který má odpovědnost za výsledky výuky. Je to právě učitel, který bude s dítětem ve třídě pracovat a hledat cesty k úspěchu.

Na druhé straně učitel nemusí být odborníkem na reedukaci. Informace o této problematice získává od kolegy, který je tím pověřený, nebo od pracovníka poradny. Učitelé provádějící reedukaci by měli informovat ostatní učitele, kteří také dítě vyučují, o jeho pokroku a o úkolech, které aktuálně plní.

Co by měl individuální vzdělávací program obsahovat:

- „Vytýčení cílů – je důležité určit, co je nutno žáka naučit, k čemu má být doveden, jaké jsou cíle pro nejbližší období. Cíle je třeba formulovat maximálně konkrétně. Nevhodné by byly obecné formulace, například zlepšit čtení, dávat pozor na .... Důležité je stanovit si i cíle, které jsou zatím vzdálené. Může to být přestup na druhý stupeň, ukončení školní docházky, maturita atd. Klademe si otázku: „Co by měl žák zvládnout, aby splňoval profil absolventa daného stupně vzdělání?“
- Postup a jednotlivé kroky – v individuálním vzdělávacím programu se objeví i postupy, které nejsou mimořádné nebo speciální, ale reagují na zásadu, že žáka je třeba učit vždy látku na té úrovni, kterou ještě zvládá. Pak se uvede například u žáka třetího ročníku cvičení fonematického sluchu, neboť právě nedostatečně rozvinutý fonematický sluch je příčinou potíží v diktátech. Ovšem tato cvičení patří k rutinně profesionálně dobře prováděnému metodickému postupu výuky čtení. Individuální vzdělávací program by se tedy neměl omezovat např. pouze na procvičování

měkkých a tvrdých souhlásek, trénink sečítání a odečítání přes desítku, ale musí obsahovat i faktické speciální postupy.

- Metody a materiály potřebné ke zvládnutí.
- Motivační aspekty vzdělání.
- Metody a termíny ověřování výsledků.“⁹⁾

Důvody proč vypracovávat individuální vzdělávací program:

- Umožňuje žákovi pracovat podle vlastních schopností individuálním tempem, aniž by byl stresován rychlostí ostatních spolužáků.
- Umožňuje učiteli soustavně podle něj postupovat.
- Rodiče se mohou podílet na tvorbě tohoto programu, nebo by s ním měli alespoň souhlasit. Rodiče díky tomu spolupracují se školou a dovídají se podrobnosti a důležité informace o problematice jejich dítěte.
- Individuální vzdělávací program je obranou proti jevu, na který si učitelé často stěžovali. Je-li žák vyučován i hodnocen s ohledem na jeho poruchu, dosahuje mnohdy velmi dobrých výsledků. Tyto výsledky však neodrážejí pravou úroveň jeho skutečných znalostí a dovedností. Potom se může stát, že rodiče chtějí aby dítě dále studovalo, ale vyberou mu školu, pro kterou nemá požadované studijní předpoklady. Zavedením individuálního vzdělávacího programu tento problém vymizel. Je to z důvodu toho, že učitel, ředitel školy, rodiče (mohou zapojit i dítě) vypracovávají a schvalují program a potvrzují svým podpisem, že s ním naprosto souhlasí.
- Individuální program není závorou pro další vzdělání. Naopak je pomůckou pro využití individuálních potencií dítěte.
- Může mít i motivační hodnotu. Dítě nabírá pocit, že mu chce učitel pomoci, že mu dává nové příležitosti a pomáhá mu zvládat věci, na které samo nestačí.
- Vychází ze současné úrovně dítěte, staví na jeho dosažených vědomostech, dovednostech. Klade jen splnitelné požadavky a cíle.

(Ukázka vypracovaných individuálních vzdělávacích programů viz příloha č. 3)

---

⁹⁾ MERTIN, Václav. *Individuální vzdělávací program*, Praha: Portál, 1995, str. 53.

4.2 Základní školy speciální

V České republice existují speciální školy přímo pro děti s poruchami učení. V těchto školách se o dítě stará tým odborníků (učitelé se specializací na danou poruchu). Dítěti je poskytována vysoce odborná a kvalifikovaná péče v průběhu celého vyučovacího procesu. V každé třídě základních škol speciálních je maximálně 14 žáků. To umožňuje pedagogům lepší práci s těmito dětmi, mohou se jim více věnovat. Pedagogové v těchto školách se snaží částečně odstraňovat diagnostikovanou poruchu, ale zároveň učí dítě s touto poruchou žít, vyrovnat se svým handicapem. Děti ve škole pracují s různými speciálními pomůckami, které jim ulehčují práci, jsou jim nápomocny.

Pokud dítě v základní škole speciální velice dobře prospívá, může být integrováno do běžné základní školy. S tímto krokem musí souhlasit rodiče, ale často se tak nestává. Jeden z hlavních důvodů, proč se dítě po zlepšení neintegruje do běžné základní školy, je tento: dítě je v základní škole speciální premiantem, má nejlepší, nebo jedny z nejlepších výsledků ve třídě. Po příchodu do běžné základní školy už tomu tak není. Dítě má horší známky než na bývalé škole, a to je pro něj velké zklamání, zažívá neúspěchy, se kterým se většinou nedokáže vyrovnat. Těžké je pro něj i zvykat si na nové klima třídy a na jinou péči, která je mu věnována.

Důležité pro tento typ vzdělání je spolupráce s rodiči handicapovaných dětí. Rodiče by se měli o své děti zajímat, podporovat je, pomáhat jim, spolupracovat se školou, radit se o způsobech nápravy SPU.

V České republice těchto škol není mnoho. Z toho důvodu děti často dojíždějí daleko a tím se školní povinnosti stávají ještě náročnější. Čas, který by děti věnovaly relaxaci, zájmovým kroužkům či domácí přípravě, ztrácejí dojížděním do školy a ze školy.

Základní školy speciální se potýkají s nedostatkem kvalifikovaných pracovníků. Jejich práce je velmi náročná a není dostatečně finančně ohodnocena. To zapříčiňuje, že ve škole vyučují i pedagogové s nižší specializací, nebo školy nemají mnoho svých stálých specializovaných pracovníků, a tak tito lidé do škol jen docházejí.

4.3 Dětská psychiatrická léčebna

Dětské psychiatrické léčebny jsou zřízeny pro děti, jejichž obtíže jsou takového řádu, že jejich řešení vyžaduje lékařskou péči, a to speciální lékařskou péči, kterou jim poskytnou jen tato zařízení - dětské psychologické ambulance a léčebny. Jsou to děti trpící nejtěžšími a často kombinovanými formami SPU. Dostává se jim zde komplexní nápravné, výchovně-vzdělávací, výchovné i terapeutické péče, během níž jsou v kontaktu se svou rodinou co nejčastěji. Do tohoto zařízení jsou posílány děti pouze ve výjimečných případech.

Nelze všeobecně říci, který typ péče je pro děti s SPU nejlepší. Každé dítě je originál a každé dítě má různou poruchu, různé potřeby, různé tempo práce, různé možnosti atd. Vše záleží na odbornících, kteří dítě pozorují, pracují s ním, vyšetřují ho, stanoví diagnózu a nakonec rozhodou o jeho zařazení. V současné době jsou děti se SPU většinou integrovány do běžných základních škol, kde se s nimi dále pracuje. Labilnější, hodně podprůměrné, pomalé, ustrašené, nebo velmi citlivé děti se zařazují do základních škol speciálních.

5 Další možnosti kam se s dětmi se SPU obrátit

V České republice existuje několik dalších organizací, na které se můžeme s dítětem s SPU obrátit. Tyto organizace nám poskytnou potřebné informace, poradí s daným problémem. Samozřejmě se na ně můžeme obrátit třeba jen proto, že chceme o SPU něco více vědět. Mezi tyto organizace patří:

- DYS-centra
- Pedagogicko-psychologické poradny

5.1 DYS-centra

DYS-centra jsou sdružení, jejichž pozornost je zaměřena na pomoc dětem se specifickými poruchami učení a chování. DYS-centra nabízí svou pomoc nejen dětem s těmito poruchami, ale i jejich rodičům a učitelům, kteří s nimi pracují. DYS-centra spolupracují s řadou odborníků z řad psychologů, speciálních pedagogů, logopedů, neurologů, psychiatrů, pediatrů atd.

V České republice v současné době existuje několik DYS-center, a to jak v podobě samostatných pracovišť, pracovišť při pedagogicko-psychických poradnách nebo při základních či speciálních školách v rámci prevence a nápravy SPU a chování.

Hlavní činnosti DYS-center:

- Nápravná péče pro děti se SPU a chování (problémy se čtením, psaním, počítáním, cizími jazyky).
- Poradna pro rodiče dětí se SPU a chování. Uvedení do problému, poradna (jakým způsobem mají s dítětem doma pracovat, co je pro dítě nejvhodnější).
- Poradna a vzdělávání pedagogických a výchovných pracovníků, kurzy pro zvýšení jejich odbornosti.
- Programy pro děti předškolního věku, především pro děti s odkladem školní docházky.
- Programy pro děti prvních tříd.
- Aktivita pro volný čas dětí.

- Poskytování informací i laické veřejnosti.
- Vydávání brožur, pořádání výstav s ukázkou pomůcek pro děti se SPU a chování.
- Akreditované kurzy i pro širokou veřejnost, studenty, rodiče.
- Semináře, přednášky, konzultace, stáže.
- Podílí se na vytváření výukových programů, speciálních učebnic, učebních pomůcek.
- Spolupráce s českými i zahraničními odborníky a institucemi.

DYS-centra v České republice

- DYS-centrum Praha
- DYS-centrum Frýdek – Místek
- DYS-centrum Litoměřice
- DYS-centrum Most
- DYS-centrum Šumperk
- DYS-centrum Teplice
- DYS-centrum Žďár nad Sázavou
- DYS-centrum Strakonice
- DYS- centrum Znojmo
- DYS-centrum České Budějovice

5.2 Pedagogicko-psychologické poradny

Pedagogicko-psychologické poradny pomáhají dětem od 3 let do ukončení středního popřípadě vyššího odborného vzdělání. Pomáhají samozřejmě i rodičům a učitelům. Jejich hlavním cílem je prevence, poradenství a intervence. Služby v poradně poskytují psychologové, speciální pedagogové a sociální pracovníci. Pedagogicko-psychologické poradny spolupracují se všemi stupni a typy škol. Každé bývalé okresní město má svou pedagogicko-psychologickou poradnu.

Hlavní činnosti pedagogicko-psychologických poraden:

- Provádí komplexní psychologickou, speciálně pedagogickou a sociální diagnostiku, zaměřenou především na šetření školní zralosti, na zjištění příčin poruch učení a chování a dalších poruch ve vývoji osobnosti, výchově a vzdělávání dětí a mládeže.
- Psychologické a speciálně pedagogické poradenství (zaměřené na rozvoj osobnosti, sebepoznávání, rozvoj různých forem chování dětí a mládeže, prevence školní neúspěšnosti a negativních jevů v sociálním vývoji dětí a mládeže).
- Zpracovávají posudky aj. odborné podklady pro rozhodnutí orgánů státní správy ve školství o zařazování a přeřazování dětí a mládeže do škol.
- Poskytuje informace, konzultace pedagogickým pracovníkům.
- Poskytuje vzdělávací činnost pro pedagogické pracovníky v otázkách pedagogiky, psychologie a poradenství.
- Spolupracuje s ostatními institucemi, organizacemi, orgány státní správ

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 Dotazník

Způsob vypracování praktické část bakalářské práce jsem si zvolila grafické znázornění použitého dotazníku. Výsledky několika otázek dotazníku mají potvrdit či vyvrátit hypotézy, které jsem si pro tuto práci na začátku stanovila.

Cílovou skupinou dotazníku byli učitelé základních škol (dále jen ZŠ), základních škol pro děti se SPU (dále jen ZŠ pro děti se SPU) a učitelé škol praktických (dále jen PŠ). Všem byl rozdán stejný dotazník. Věk, pohlaví ani délka praxe nebyla pro můj výzkum rozhodující. V dotazníku jsem se sice ptala na délku praxe, ale spíše jen pro moji orientaci. Zajímá mě průměrná délka praxe učitelů na školách, které jsem si pro svůj výzkum vybrala.

Dotazníky jsem začala rozdávat na konci března 2009. Učitelé neměli na vyplnění stanovený časový limit. Vždy záleželo na domluvě mezi mnou a pracovníkem školy, kterému jsem dotazníky předala a poprosila ho o rozdání ostatním kolegům. Dotazník vyplnili vždy do 14 dnů.

Vybranou školu jsem nejprve kontaktovala přes e-mail, nebo telefonicky. Krátce jsem se představila a vysvětlila důvod, proč je oslovuji. Kontaktovala jsem většinou přímo ředitele školy, nebo jeho zástupce (kromě ZŠ Dr. Ing. Františka Křižíka Plánice, kde jsem absolvovala základní vzdělání a pana ředitele osobně znám, proto jsem se rozhodla navštívit školu bez předešlého kontaktování). Každá škola, kterou jsem oslovila souhlasila s mým projektem. Školy jsem si vybírala podle toho jak byly pro mě dostupné. Vybrala jsem některé školy z okolí mého bydliště (menší školy) a školu v Praze. Oslovila jsem 4 ZŠ, 1 ZŠ pro děti se SPU a 1 PŠ. Počet dotazníků, které jsem ve škole vždy nechala, byl stanoven podle počtu učitelů vyučujících na dané škole. Jména oslovených škol, počet rozdaných dotazníků a návratnost dotazníků jsem zobrazila v tab.č.1 na následující stránce.

Dotazník obsahoval 12 otázek. Respondenti odpovídali na otázky otevřené, uzavřené i polouzavřené. Polouzavřenou otázku jsem použila jen jednou a jako další volbu jsem použila – jiná odpověď. Otevřenou otázku jsem použila u zjišťování délky praxe a u otázek, kde jsem chtěla, aby se respondenti více rozepsali k danému tématu a napsali nějaké příklady (např. druhy pomůcek atd.).

U uzavřených otázek jsem použila hrubou (možné odpovědi ano – ne) i jemnou škálu (více variant odpovědi: ne – spíše ne – ano – spíše ano).

Ke zkreslení výzkumu samozřejmě mohlo dojít. Mohlo zde dojít k „haló efektu“ (dáme na první dojem) a „efektu morčete“ (člověk změnil své chování, když zjistí, že je pozorován). Také u jedné z otázek mohlo dojít k efektu přitakání (lidé mají tendenci spíše souhlasit, odpovídat kladně, aby nemuseli odpověď ne zdůvodňovat). Nevýhodou dotazníkové metody je také to, že dotazník mohl za učitele vyplnit někdo jiný, kdo nebyl osloven, neměl k vyplnění dotazníku správné předpoklady a dotazník se ho přímo netýkal.

Tabulka č.1

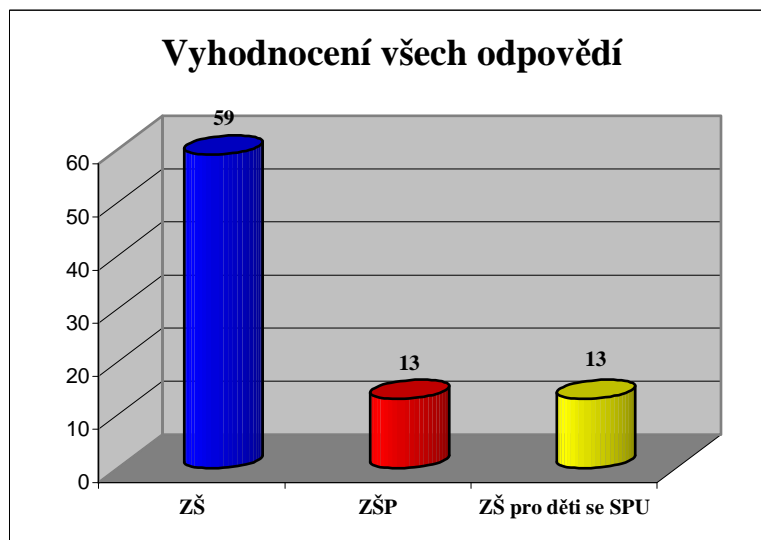
Název školy	Počet rozdaných dotazníků	Počet vrácených dotazníků	%
ZŠ Dr. Ing. Františka Křižíka - Plánice	18	16	89%
ZŠ Petra Šafránka - Nalžovské Hory	9	6	67%
ZŠ Čapkova ulice – Klatovy	30	27	90%
ZŠ Meteorologická – Praha	20	10	50%
ZŠ U Boroviček 1, Praha - Pro děti se SPU	17	13	76%
Zvláštní škola a Pomocná škola Klatovy	15	13	87%
Celkem	109	85	78%

(Ukázka dotazníku – viz příloha č. 4)

6.1 Grafické vyhodnocení dotazníku

1) Na jaké škole učíte?

ZŠ – základní škola

ZŠP – základní škola praktická (dříve zvláštní škola)

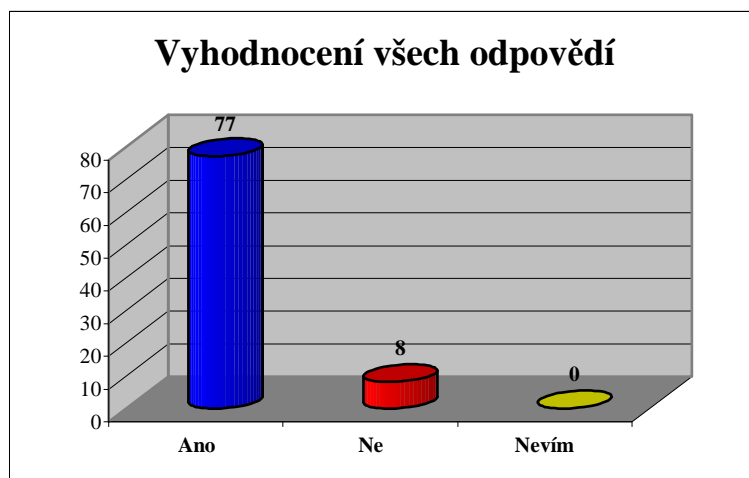
ZŠ pro děti se SPU – základní škola speciální pro děti se SPU

2) Kolik let učíte?

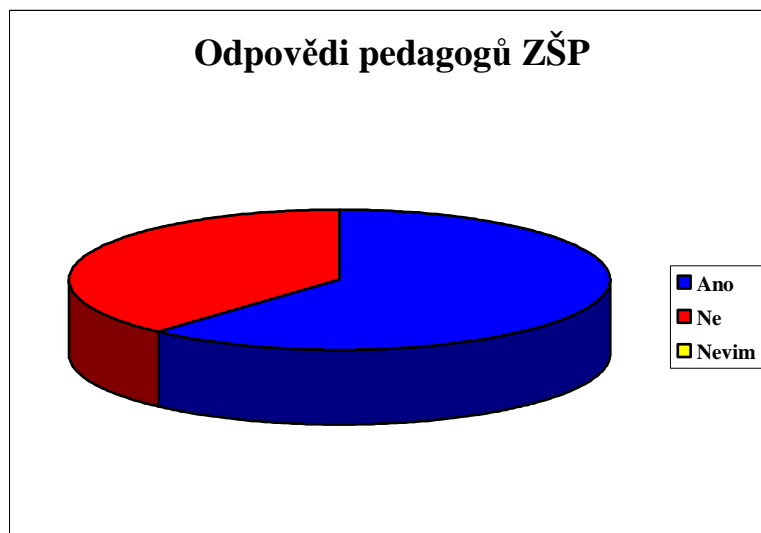
Tato otázka slouží pro mou práci spíše jako orientační. Zajímala mě průměrná doba, po kterou učitelé (respondenti, kteří vyplnili tento dotazník) vyučují.

Typ školy	Průměr vyučovaných let
ZŠ	11
ZŠP	21
ZŠ pro děti se SPU	19
Celkem	17

3) Je v některé z tříd, kde učíte, dítě se SPU?

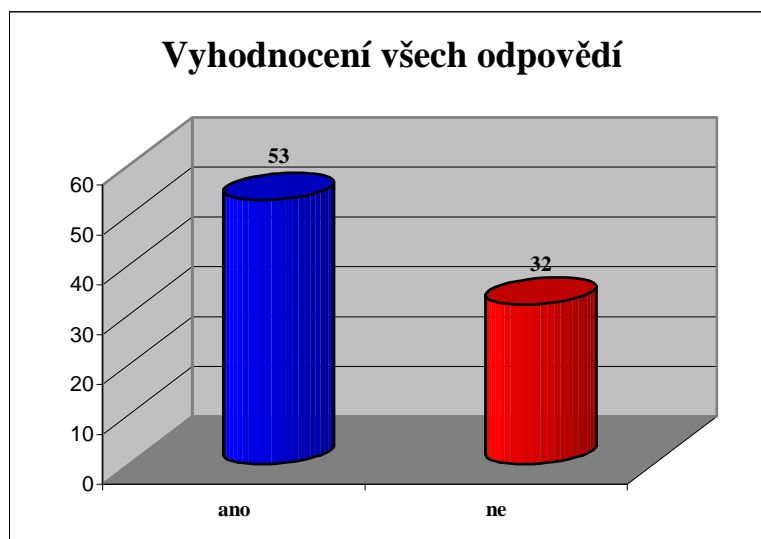
Z grafu je na první pohled patrné, že dětí trpících SPU je na základních školách opravdu mnoho. Tento fakt jsem měla možnost sama poznat i během své praxe (ZŠ Klíček a ZŠ Meteorologická). Díky vysokému počtu těchto dětí by učitelé měli být dobře informováni o této problematice a měli by se snažit dětem s těmito poruchami pomáhat. Bohužel pokud má učitel ve třídě větší počet žáků, je těžké věnovat žákovi se SPU více pozornosti.

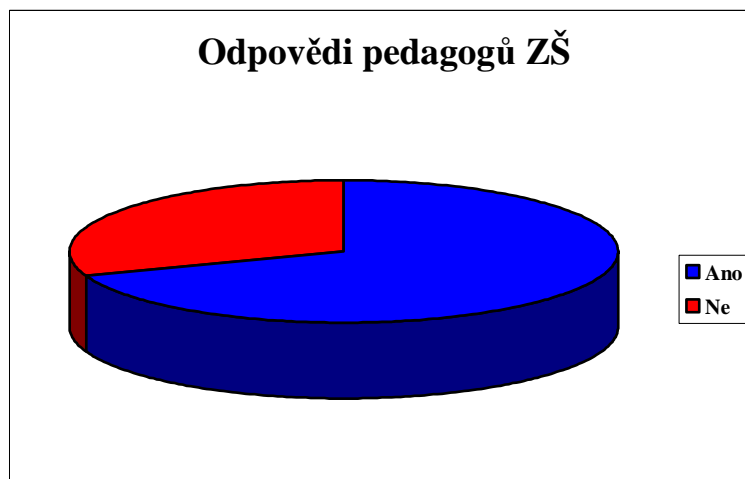

Základní školy praktické vzdělávají děti, jejichž sociokulturní prostředí není příliš vyhovující, žáky, jejichž rodinné prostředí je nepodněcuje ke vzdělání, a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Jak je vidět z příslušného grafu i v těchto školách jsou děti se SPU.

Zobrazovat, jakou odpověď volili pedagogové ZŠ pro děti se SPU je zcela bezvýznamné. Tato škola je určena jen pro děti se SPU.

4) Pokud se vzdělává ve třídě dítě se SPU vysvětlil/la jste spolužákům o jaký handicap se jedná?

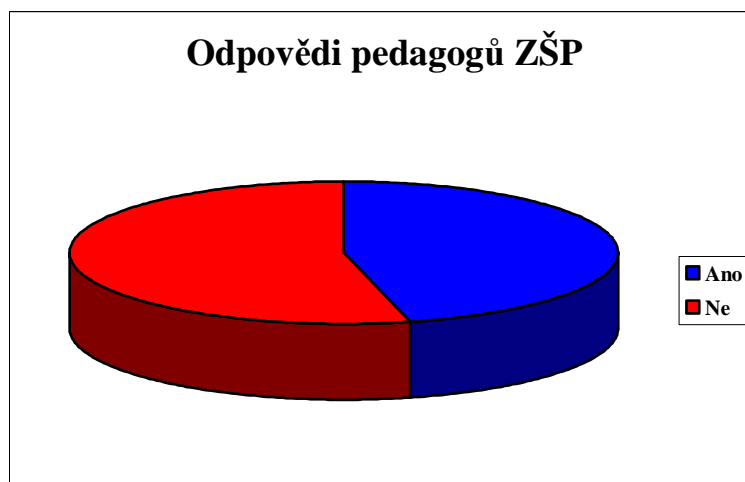
Z grafu vyplývá, že většina pedagogů vysvětlila spolužákům dítěte se SPU o jakou poruchu, handicap se jedná.

U odpovědi „ano“ byla zadána doplňující otázka „a jak?“. Pedagogové ZŠ odpovídali takto:

- *pohovorem se spolužáky ve třídě za přítomnosti i za nepřítomnosti dítěte se SPU*
- *popsala jsem problém*
- *popsala jsem celou situaci*
- *přiměřeně věku s poukazem na individualitu každého jedince*
- *někomu jde lépe čtení, psaní, počítání, zpívání = každý má právo na pomoc*
- *co jsou to SPU a jaké bude mít žák úlevy*
- *že jim jejich porucha znesnadňuje čtení*
- *přiměřeně jejich rozumovým schopnostem*
- *vysvětlila jsem, co žákovi dělá potíže a v čem ho toleruji*
- *vysvětlila jsem kolektivu způsob jejich tolerance, proč mají mírnější hodnocení*
- *jen v souvislosti s poskytovanými úlevami*
- *přiměřeně jejich rozumovým schopnostem (příčina, jak se vada projevuje, jak jí budu tolerovat)*
- *vždy připomínám, spolužáci jsou informováni z prvního stupně*
- *pokud je třeba pomáhá soused*
- *stručně, v jazyce se soustředím na ústní projev*
- *obvykle ano, stručně, na začátku integrace*
- *ano, byla jsem požádána dětmi, vysvětlila jsem co je dyslexie*

U odpovědi „**ne**“ byla ještě podotázka „**proč?**“. Pedagogové ZŠ odpovídali takto:

- *nejsem třídní učitel*
- *bylo vysvětleno jiným učitelem*
- *pokud dítě už ve třídě je delší dobu, ostatní o tom vědí a více o tom nemluví*
- *myslím, že na handicap není třeba upozorňovat spolužáky, měli by o tom vědět, ale nic víc*
- *soukromá věc rodiny*
- *žáci o tomto handicapu ví z prvního stupně*
- *nechal jsem to na třídní a na výchovné poradkyni*
- *nechal jsem to na třídním učiteli*

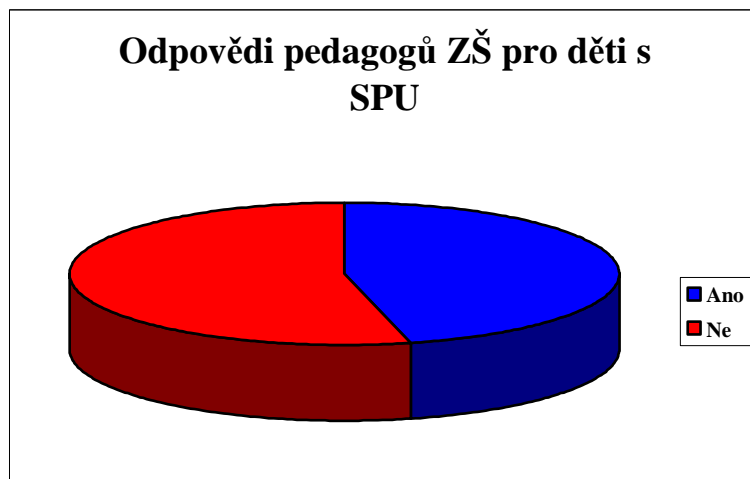
U odpovědi „**ano**“ byla zadána doplňující otázka „**a jak?**“. Pedagogové ZŠ pro děti se SPU odpovídali takto:

- *hovoříme o specifických problémech učení s dětmi při práci a vysvětlila jsem jim proč“ určitá cvičení, které děláme, jsou zvlášť pro ně připravená*
- *mluvíme o problémech dětí otevřeně ve třídě, učíme se, co zlepšit jak pracovat s handicapem*
- *o problémech dětí hovoříme ve třídě, pokud to situace umožňuje*
- *základní charakteristika dys. poruch, silné a slabé stránky*

U odpovědi „**ne**“ byla ještě podotázka „**proč?**“. Pedagogové ZŠP odpovídali takto:

- *vědí o něm – většinou*

- *lékařské tajemství*

U odpovědi **ano** byla ještě zadán doplňující otázka „**a jak?**“. Pedagogové ZŠP odpovídali takto:

- *přiměřeně chápání ostatních spolužáků*

- *vysvětlila jsem spolužákům, o jaký problém se jedná a jaké bude mít žák úlevy*

U odpovědi **ne** byla ještě zadána podotázka „**proč?**“. Pedagogové odpovídali takto:

- *už to věděli od minulé třídní učitelky*

- *všechny děti ve třídě mají SPU*

Podle mého názoru by spolužáci měli o handicapovaném spolužákovi vědět a měli by být seznámeni s jeho postižením. Je to dobré pro handicapovaného i pro je ho zdravé spolužáky. Známe děti, vše je zajímavá. na vše se zeptají a žák pak může být vystaven nepříjemné situaci, Situaci, kterou sám ani neumí řešit. Nezná na ni odpověď. Myslím si, že stačí uvést jen základní údaje o poruše a informovat děti, jaké bude mít žák úlevy. Každopádně by toto téma nemělo být ve třídě opomíjeno.

5) Poskytuje škola, na které učíte, dětem s SPU nějakou speciální péči?

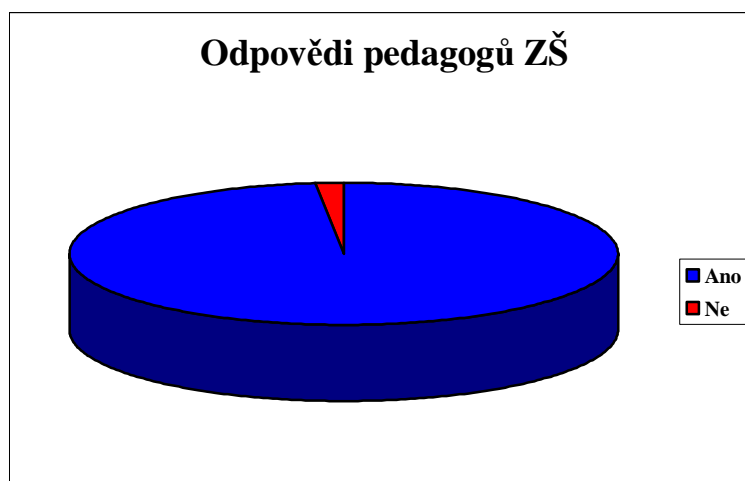
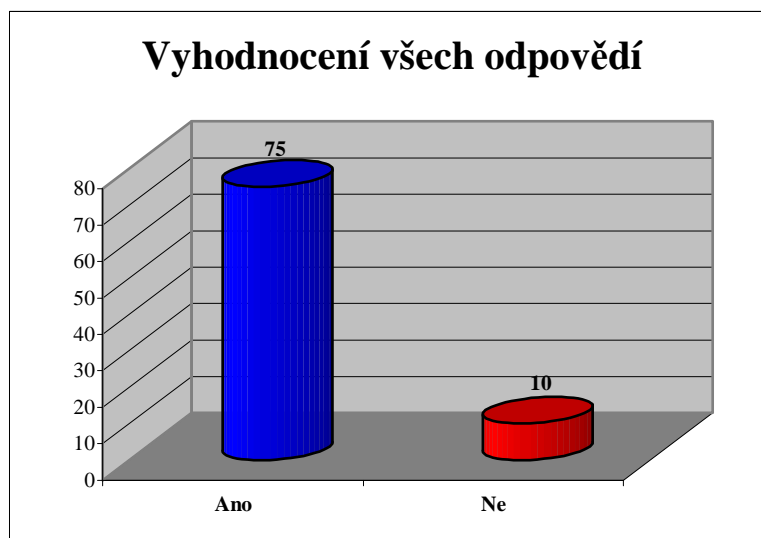
Na tuto otázku všichni respondenti všech druhů škol opověděly jednoznačně „ano“ (z tohoto důvodu jsem otázku graficky nezobrazila).

Otázka obsahovala ještě další podotázku, na kterou měli odpovídat pouze respondenti, jejichž odpověď byla kladná. V mém případě na ni odpovídali všichni respondenti. Jednalo se o vybrání konkrétní péče, která je dětem s SPU poskytována. Respondenti mohli zaškrtnout více možností.

Nejvíce využívané způsoby speciální péče pro děti se SPU v rámci základního vzdělání

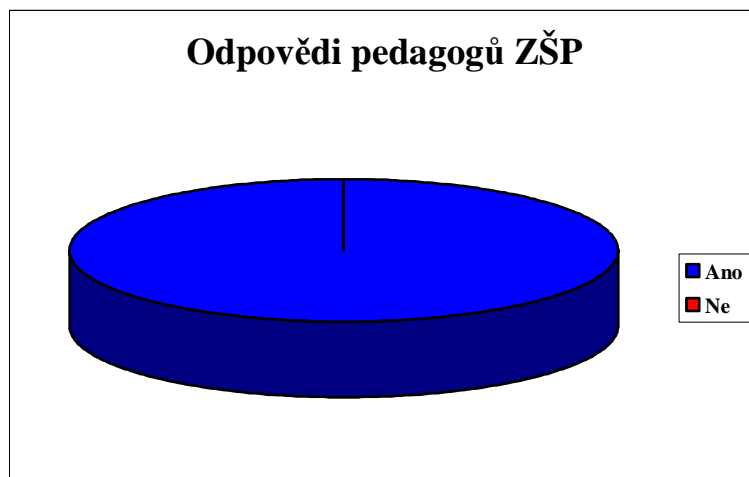
- 1) dítě navštěvuje pedagogicko-psychologickou poradnu, která nám dává průběžné informace o žákovi
- 2) žák má vypracovaný individuální plán
- 3) žákovi jsou poskytovány speciální pomůcky (*zde byl prostor pro uvedení druhů používaných pomůcek*). Nejčastěji bylo uvedeno: bzučák, názorné pomůcky (dle doporučení), lupa, tištěné poznámky, mačkadla, čtecí okénko, záložky, tabulky, násadky, doplňovačky místo diktátů, pracovní listy (texty), kalkulačka, číselná osa, počítač, dyslektická čítanka, zkrácený text, měkká tvrdá kostka.
- 4) žák navštěvuje doučování (individuální výuku, kroužky)
- 5) ve škole pracuje s těmito dětmi speciální pedagog
- 6) jiná odpověď - nejčastěji uvedeno: pomalejší tempo práce, vždy záleží na domluvě s rodiči a s PPP, preferuji ústní projev, žákovi je ponechána individuální péče – ponecháno osobní tempo – zadávány snadnější úkoly, využívá kopírované texty, menší rozsah učiva, hodnocení s ohledem na SPU, místo písemných prací píše testy, tištěné poznámky, místo německého jazyka práce na počítači
- 7) žák není hodnocen známkou, ale slovně
- 8) žákovi se věnuje dyslektická asistentka
- 9) žák absolvuje hodiny českého jazyka odděleně od jeho kmenové třídy – tuto variantu neuvedl žádný z respondentů

6) Myslíte si, že péče poskytovaná vaší školou dětem se SPS je dostačující?

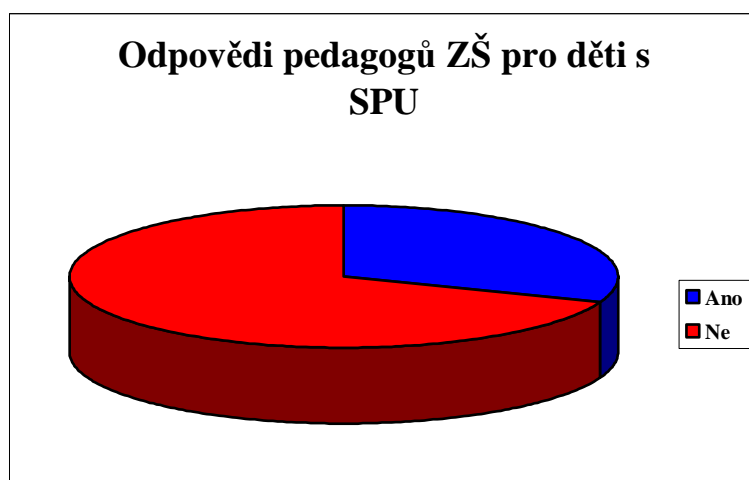

Z odpovědí pedagogů ZŠ vyplývá, že považují péči poskytovanou dětem se SPU na škole, kde vyučují za dostačující. Jen jeden respondent z řad pedagogů ZŠ odpověděl na tuto otázku negativně. U negativní odpovědi byla v dotazníku možnost uvést návrhy na změny v péči o žáky se SPU. Jako změnu v péči o tyto žáky respondent uvedl: „menší počet dětí ve třídě“. S touto změnou souhlasím. Pokud je ve třídě více žáků se SPU je těžké jim věnovat více pozornosti, když je ve třídě větší počet žáků. Menší kolektivy umožňují věnovat větší péči nejen žákům se SPU, ale i ostatním dětem.

Z odpovědí pedagogů ZŠP jednoznačně vyplývá, že všichni jsou s péčí poskytovanou žákům se SPU zcela spokojeni. Musím připomenout, že z vyhodnocení otázky č. 3 je patrné, že v ZŠP (kterou já jsem oslovila) není v každé třídě dítě se SPU. Z toho lze vyvodit, že ZŠP má nejméně dětí se SPU. Toto tedy mohlo mít vliv na odpovědi na tuto otázku.

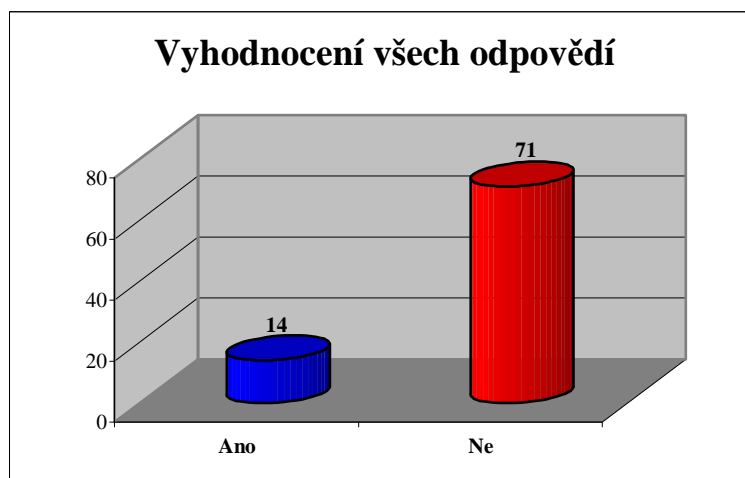
Navrhované změny:

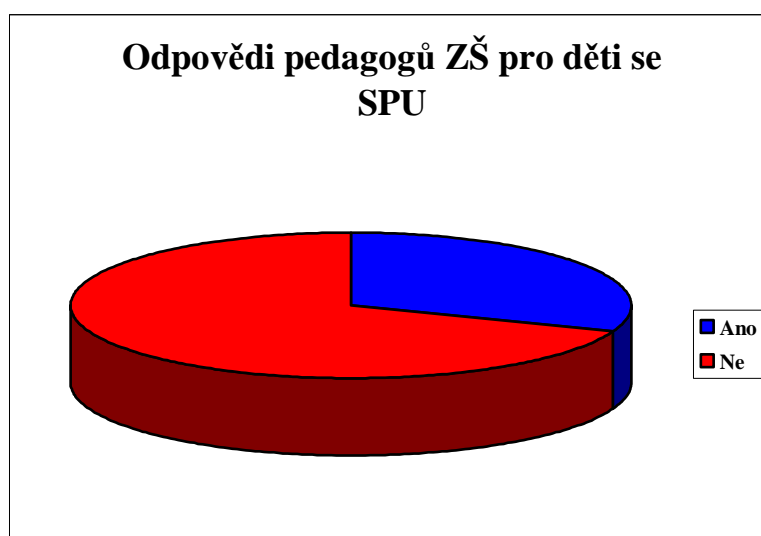
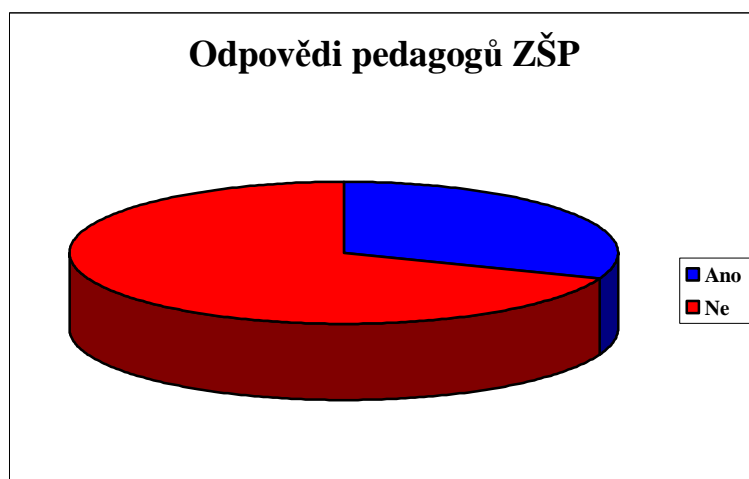
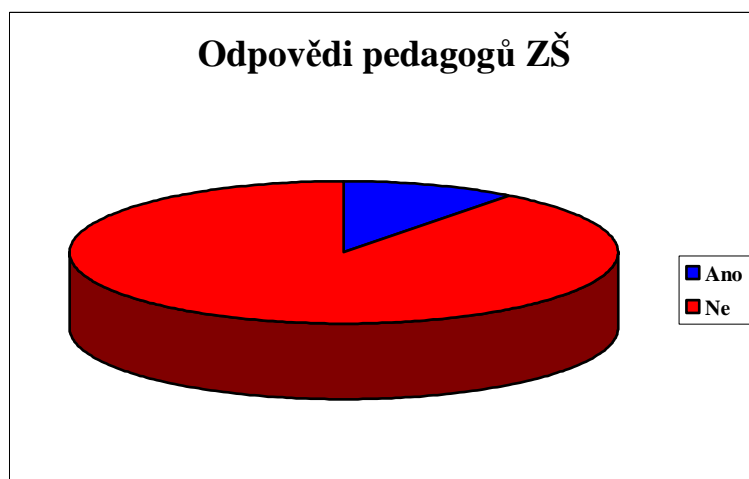
- *nemáme trvale přítomného psychologa*
- *speciálního pedagoga na plný úvazek, který by se dětem věnoval (navrhovali 3 respondenti)*
- *názorné pomůcky, aby zde byly pouze děti se SPU a ne děti sociálně slabé a zanedbané*

- *individuální nápravy*
- *zatím nefungují nápravy, chybí speciální pedagog pro individuální práci s dětmi*
- *bylo by to na dlouhé povídání*
- *zatím péče není dostačující, ale snažíme se o její zlepšení*

Vyhodnocení této otázky mě velice překvapilo. Myslela jsem si že odpověď pedagogů v ZŠ pro děti se SPU bude jednoznačně ano. Jak vidíte, není tomu tak. Většina respondentů není s péčí na jejich škole spokojena. Po rozhovoru s paní zástupkyní na této škole jsem zjistila, proč tomu tak je. I ona sama s péčí nebyla spokojena. Vysvětlila mi, že práce pedagoga v ZŠ pro děti s SPU je velice náročná a velice špatně finančně ohodnocená. Většina pedagogů z této školy po krátkém čase odchází. Jejich práce není oceněna, a proto si nacházejí jiné zaměstnání. Výuka na ZŠ nebo gymnáziu je lépe finančně ohodnocená a není tak náročná. Spousta pedagogů tedy odchází učit na jinou školu. Dalším problémem je, že školu navštěvují žáci nejen se SPU ale i ti, kteří mají poruchy chování. Práce s nimi je tudíž náročnější a ne každý ji psychicky zvládá. Škola se snaží poskytovat speciální péči pro děti se SPU, ale je to velice těžké. V současné době škole chybí speciálního pedagoga.

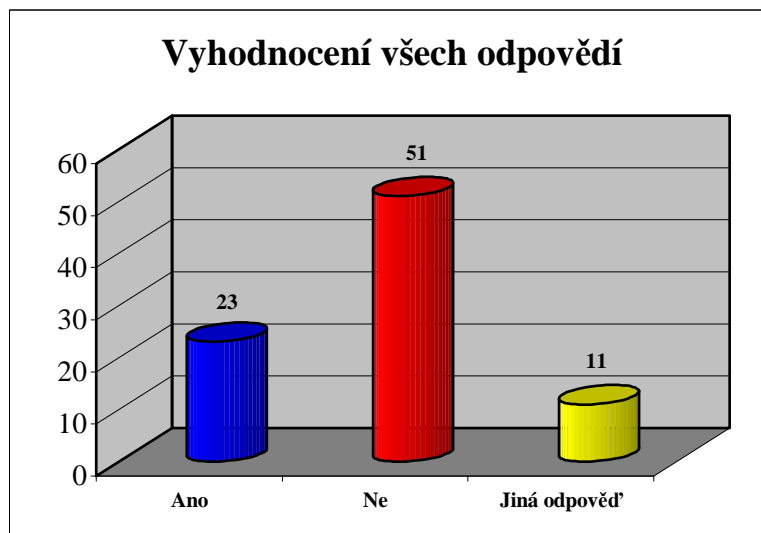
**7) Setkal/la jste se někdy s tím, že by žáci svého spolužáka se SPU
vyklučovali z kolektivu?**

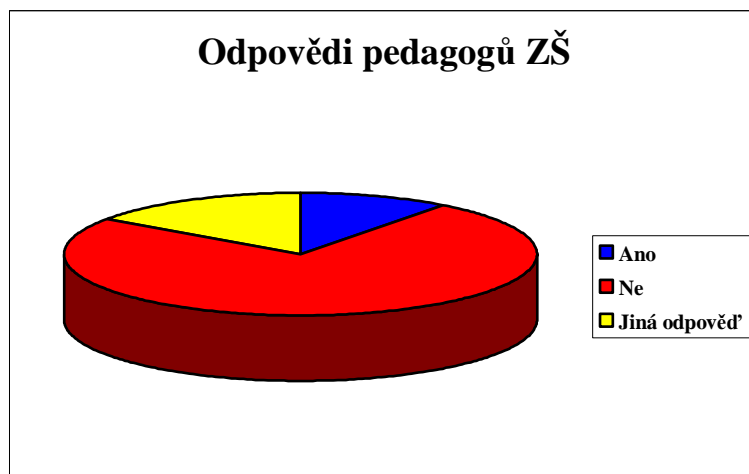

Většina pedagogů se nikdy nesetkala s tím, že by žáci vylučovali z kolektivu spolužáka, který je postižen SPU. To vyčteme z výše uvedených grafů. Můžeme tedy říci, že žák postižený SPU není ve většině případů vylučován z kolektivu třídy kvůli svému postižení. Není tedy terčem posměchu, výsměchu, urážek ani šikany od spolužáků. Bohužel musím konstatovat, že se takové případy ne ve velké míře, ale i přesto se objevují. Myslím si, že pak hraje velkou roli ve vyřešení tohoto problému správný a včasný zásah pedagoga.

8) Pokud je žákovi diagnostikovaná SPU je vhodnější jeho přeřazení do speciální školy?

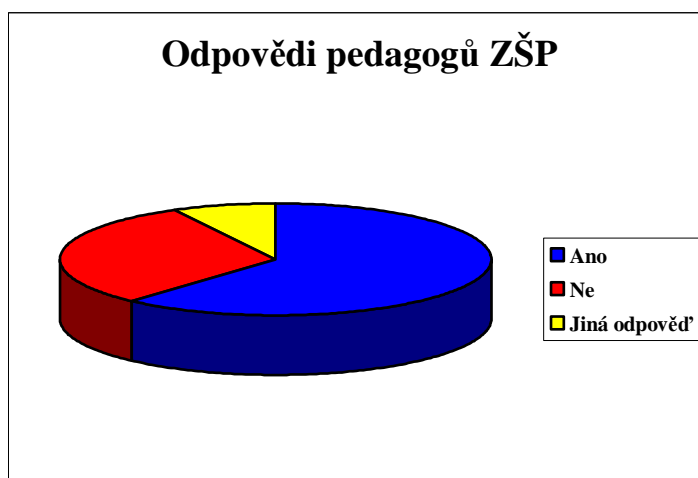

Původním záměrem u této otázky bylo přimět respondenty, aby se rozhodli jen mezi dvěma nabídnutými odpověďmi – „ano“, „ne“. Tento záměr se mi ale nezdařil. Několik respondentů k této otázce dopsalo svou odpověď. Uvědomuji si, že můj záměr jednoznačně se rozhodnout mezi dvěma, kladnou a zápornou odpovědí byl příliš náročný. Je opravdu těžké se jednoznačně rozhodnout, a to hned z několika důvodů. Např. každý případ postižení SPU je individuální, záleží na stupni postižení atd. Do grafického zpracování této otázky jsem tedy zahrnula i možnost „jiná odpověď“. Přesné znění jiných odpovědí uvedu pod grafem té ZŠ, jejíž pedagog tuto možnost zvolil.

Jiná odpověď:

- nevím, záleží na možnostech a potřebách dítěte
- záleží na stupni postižení
- záleží na konkrétním žákovi
- záleží na stupni poruchy
- záleží na stupni poruchy a rozumových schopnostech dítěte
- je to individuální

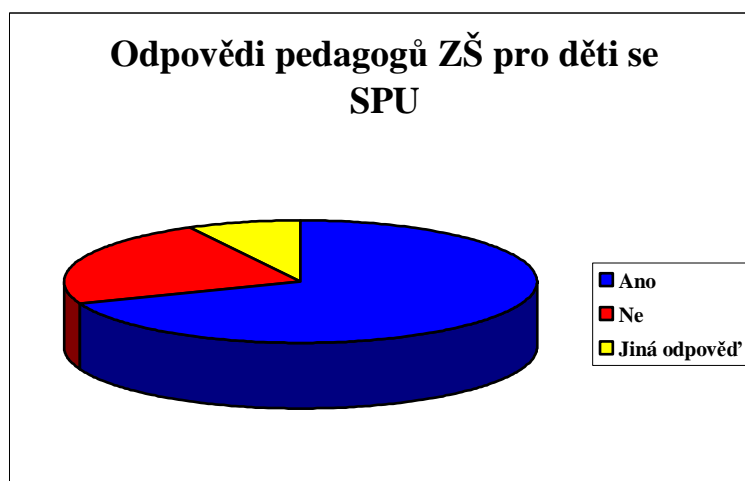
Naprostá většina pedagogů běžných ZŠ si myslí, že přeřazení žáka s diagnostikovanými SPU do speciální školy není nutné, dokonce s ním nesouhlasí. Jsou tedy pro integraci těchto dětí do běžné třídy ZŠ.

Jiná odpověď:

- *nevím, záleží na okolnostech*

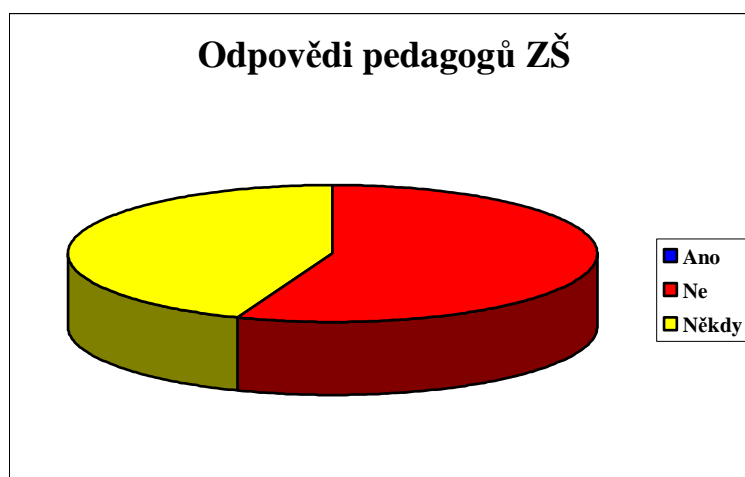
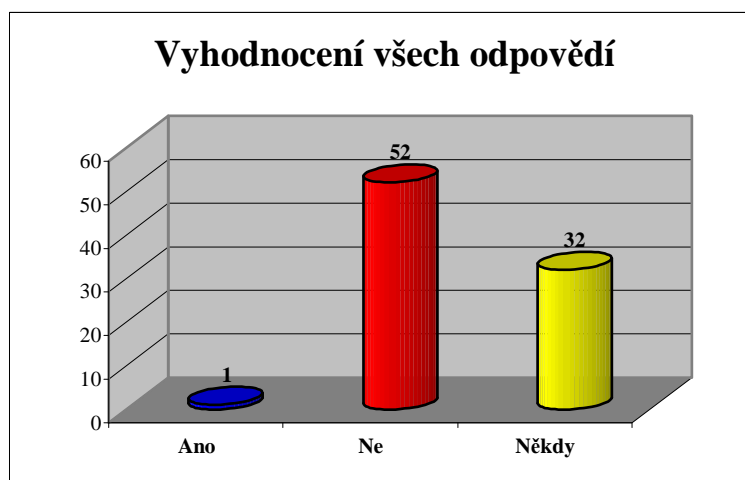
Odpovědi pedagogů ZŠP jsou zcela rozdílné. Většina z nich by děti s diagnostikovanými SPU přeřadila do speciálních škol. Myslím si, že v ZŠP je více dětí se SPU než ve třídě běžné ZŠ. Je zde také mnoho dětí s poruchami chování, různými retardacemi, lehkým mentálním postižením a tyto děti mohou trpět ještě SPU. Je tedy velice obtížné pro pedagogy ZŠP věnovat dětem se SPU více péče, než dětem ostatním, nebo speciální péči. Takto si vysvětluji, proč většina učitelů ZŠP by děti s diagnostikovanými SPU přeřadila do speciálních škol.

Jiná odpověď:

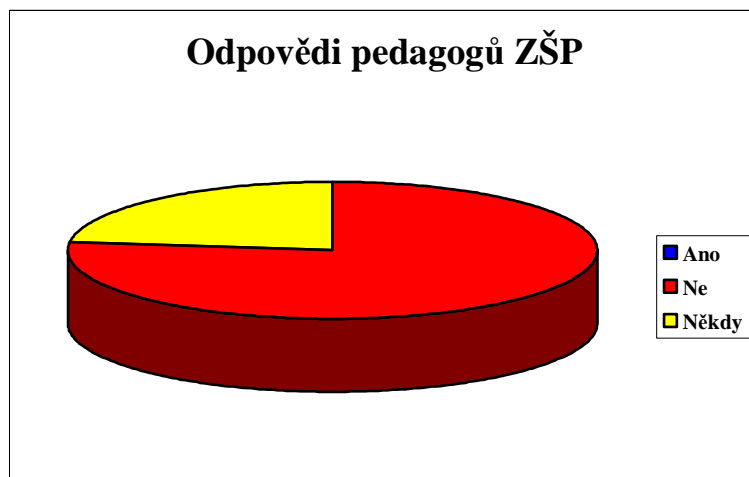
- *záleží na vzniklé situaci, je to individuální*

Odpovědi pedagogů ZŠS pro děti se SPU jsem předpokládala. Většina pedagogů je pro přeřazení žáka s diagnostikovanými SPU do speciální školy. Mají zkušenosti s tím, jaká péče je poskytována těmto dětem. Ví, jak se s nimi pracuje a co je pro ně nejlepší.

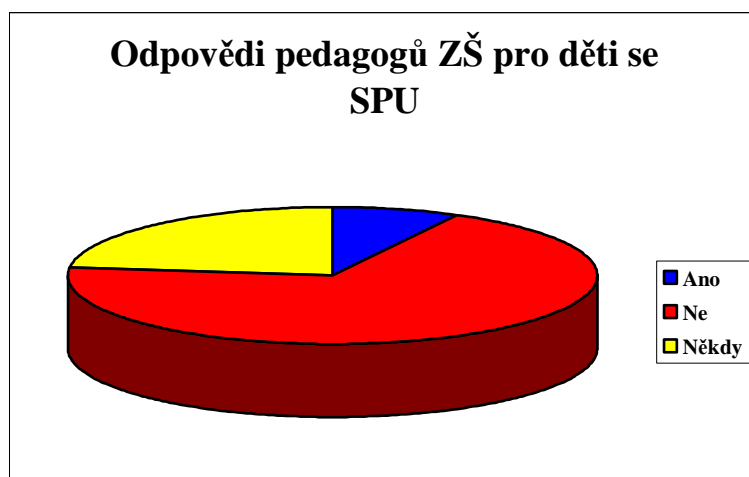
**9) Zatěžuje vás, obtěžuje, nebo nějakým jiným způsobem vadí ve třídě
žák se SPU, kterému se musíte věnovat?**

Jak můžeme z grafu vyčíst většině pedagogů ZŠ ve třídě žák se SPU nevadí. Předpokládám, že jsou tedy ochotni věnovat mu více pozornosti a že je to nijak neobtěžuje, nevidí v tom žádný problém. Je také patrné, že velké procento pedagogů zvolilo odpověď „někdy“. Někdy jim žák se SPU ve třídě vadí. Odpověď „ano“, zatěžuje, obtěžuje nebo nějakým jiným způsobem mi vadí ve třídě žák se SPU, kterému se musím více věnovat, nezvolil žádný z respondentů.

Převažující odpověď je „ne“. Naprostou většinu oslovených pedagogů ZŠP žák se SPU ve třídě nezatěžuje, neobtěžuje, ani jim jiným způsobem nevadí. Jen necelá čtvrtina oslovených pedagogů zvolila třetí možnost odpovědi, a to odpověď „někdy“.

Předpokládala jsem, že nebude nutné tuto otázku pokládat pedagogům ze ZŠ pro děti se SPU. Čekala jsem, že grafické zobrazení bude jednoznačné, a to celý červený koláč, tedy že všichni na tuto otázku odpoví „ne“. Výsledek je však, jak vidíte z grafu, jiný.

Většinu pedagogů ZŠ pro děti se SPU přítomnost dítěte se SPU nijak neobtěžuje, nijak jim nevadí, ale i tak si myslím, že na tuto otázku měli všichni respondenti odpovědět „ne“. V jednom případě dokonce byla zvolena odpověď „ano“. Sama nevím, jak si tyto odpovědi mám vysvětlit. Pedagog ZŠ pro děti se SPU má přeci ve třídě jen

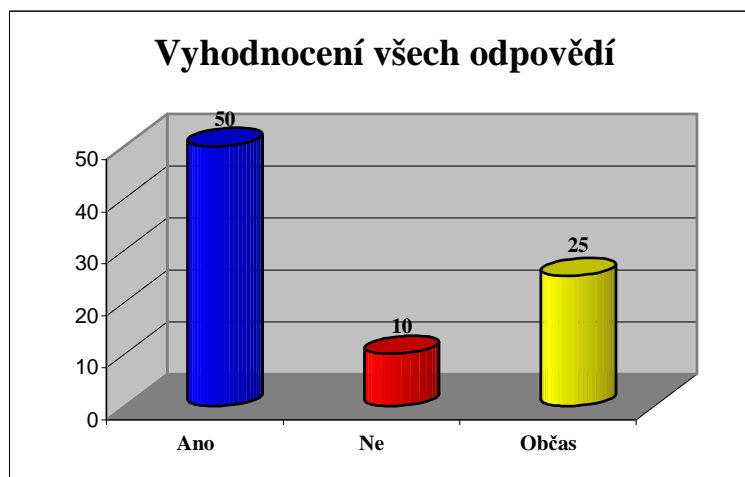

děti se SPU. Sám si také toto zaměstnání vybral, a proto nechápu, jak může některý z pedagogů odpovědět, že mu ve třídě „někdy vadí“, nebo „ano vadí mi“. Samozřejmě si uvědomuji, že vyučovat děti se SPU ve speciální škole je mnohem náročnější, než vyučovat běžnou třídu na ZŠ, kde jsou jeden nebo dva žáci se SPU, ale i přesto jsem předpokládala jiné odpovědi pedagogů ŽŠ pro děti se SPU.

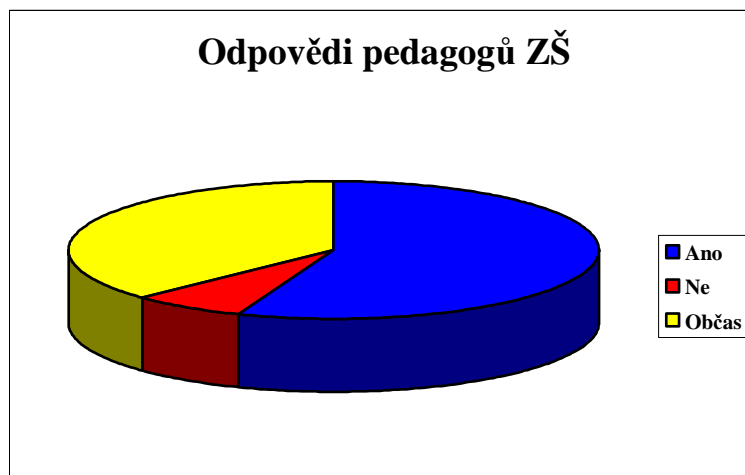
Celkově si myslím, že záleží na učiteli a na vyučovaném předmětu, na práci, kterou se žáci zabývají a v neposlední řadě i na povaze poruchy žáka, kterého se to týká. V předmětech, kde se porucha neprojevuje, nebo se projevuje jen v malém měřítku, obvykle nemá učitel žádnou práci navíc a nemusí se nikomu více věnovat. V tom případě ani neví, že je ve třídě žák nebo žáci se SPU.

Jinak tomu bývá v hlavních předmětech (matematika, mateřský jazyk, cizí jazyk), tam je nutné, aby se učitel žákovi věnoval více, a proto si mohou občas postěžovat, že mu žák způsobuje nějaké komplikace. Ale i přesto by většina pedagogů žáka se SPU do speciální školy nepřeradila (viz. otázka č.8).

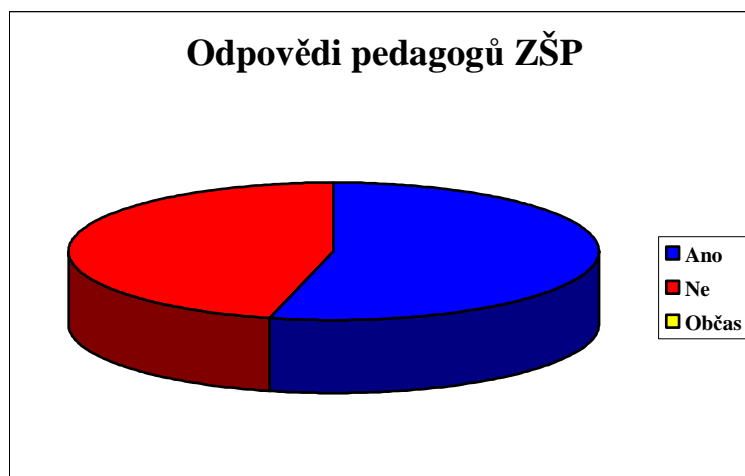
10) Spolupracujete s rodiči dětí s diagnostikovanou SPU?

Jak je z grafu patrné, ne všichni učitelé spolupracují s rodiči dětí se SPU. Zdali je či není navázána spolupráce ze strany rodičů, či ze strany učitelů, se dozvíme ve vyhodnocení otázky č. 11. Je ale důležité, že většině případů je spolupráce navázána.

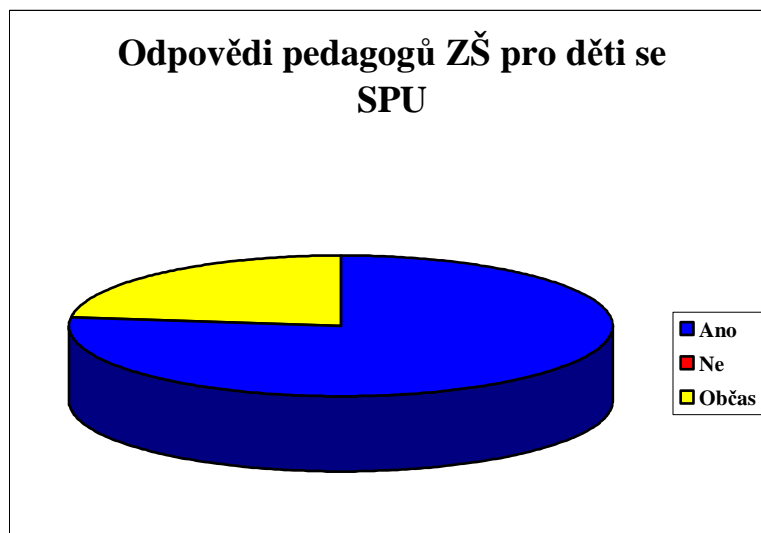

Ve většině případů je spolupráce na ZŠ navázána. Jak ale vidíte, v některých případech spolupráce nefunguje vůbec. Více než jedna třetina pedagogů s rodiči spolupracuje jen občas. Stále ještě nevíme, zda nenavázání spolupráce je vinnou rodičů či pedagoga.

Z grafu sice vyplývá, že většina rodičů žáků se SPU v ZŠP spolupracuje, ale podíl těch, kteří nespolupracují je poměrně velký. Sedm pedagogů zvolilo odpověď „ano spolupracuji“, a jen o jednoho méně, tedy šest pedagogů zvolilo odpověď „ne nespolupracuji.“ Možnost „občas spolupracuji“ nezvolil žádný z respondentů.

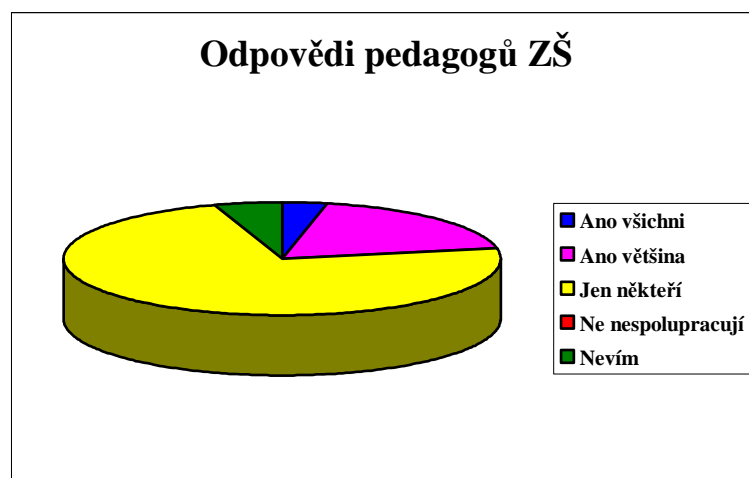
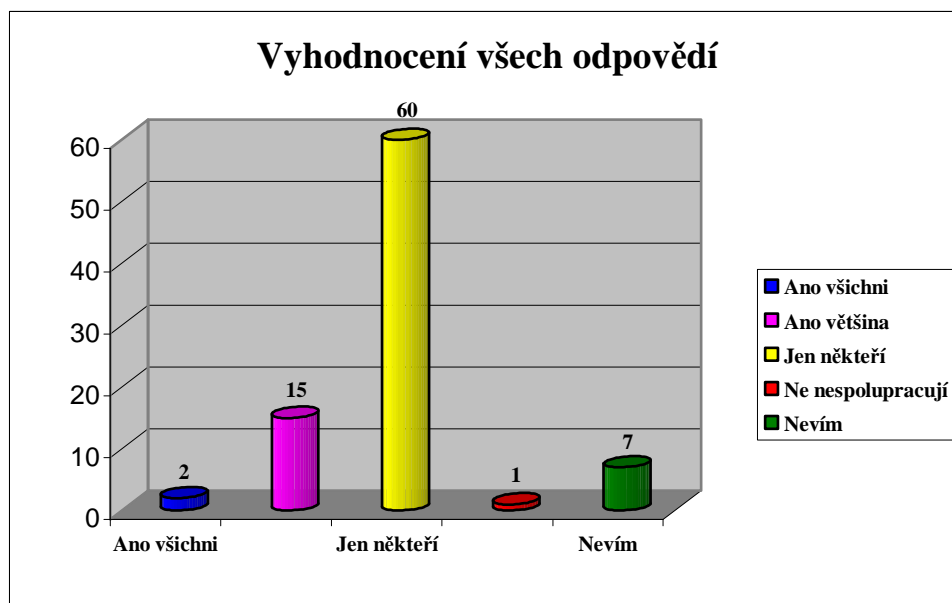
Spolupráce je samozřejmě důležitá i v tomto typu školy. Řekla bych že díky různým důvodům, kvůli kterým jsou děti do ZŠP umístěny, by měla spolupráce fungovat daleko více. Bohužel z mého výzkumu je patrný přesný opak.

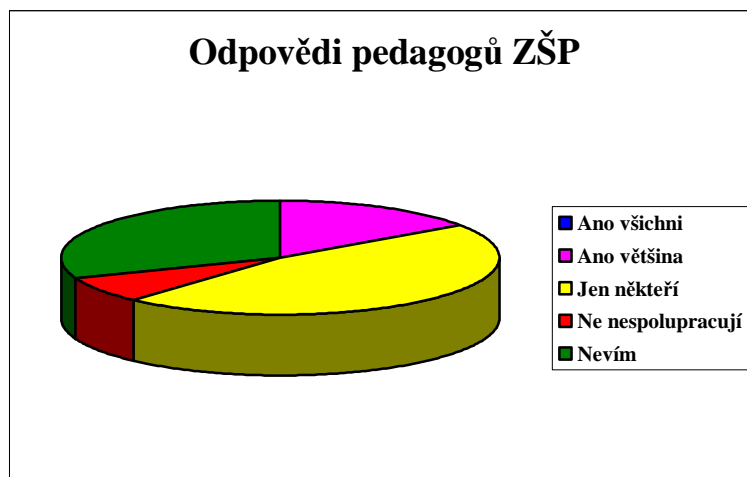
Naprostá většina pedagogů ZŠ pro děti se SPU spolupracuje s rodiči žáků. Toto zjištění mě velice potěšilo. U těchto dětí je spolupráce mezi školou a rodiči asi nejdůležitější.

Podle mého názoru je spolupráce školy s rodinou velice důležitá. Je těžké dělat nějaké ústupky, nějaké změny a opatření bez toho, aniž by se pedagog předem domluvil s rodiči žáka, kterého se to týká. Společná práce rodiny s pedagogem je také efektivnější a více účinná. Je důležité s dětmi se SPU pracovat nejen ve škole, ale i doma. Ale jak mohu pracovat s dítětem doma, když nevím, co se ve škole učí? Jakým způsobem s ním pedagog pracuje? Co mu dělá největší problémy? Co je třeba zlepšit a jaké cvičení k tomu použít? Tyto otázky by nám měl zodpovědět pedagog našeho dítěte. Je důležité práci ve škole s prací doma zharmonizovat, aby se vše vyvíjelo tak, jak má.

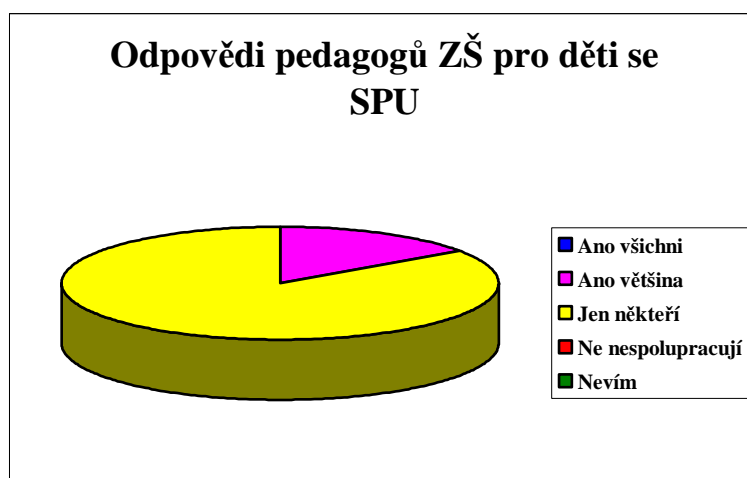
11) Jsou rodiče ochotni spolupracovat? Zajímají se o výuku a vzdělání pro jejich dítě se SPU?

Podle pedagogů ZŠ jsou ochotni spolupracovat, nebo spolupracují jen někteří z rodičů. Pouze 2 respondenti zvolili odpověď „ano spolupracují všichni rodiče.“ V několika dotaznících také byla zvolena odpověď „ano většina rodičů spolupracuje.“ Odpověď „nevím“ zvolili pedagogové, kteří ve třídě nemají žádné dítě se SPU. Odpověď „ne nespolupracují“ nezvolil žádný z pedagogů ZŠ.

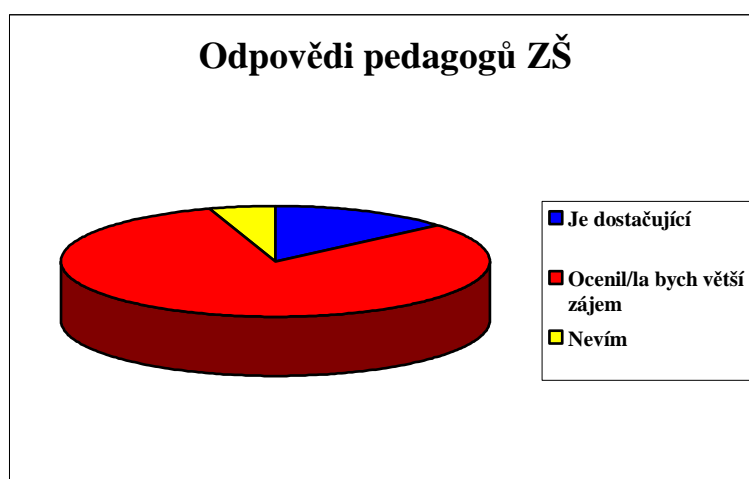
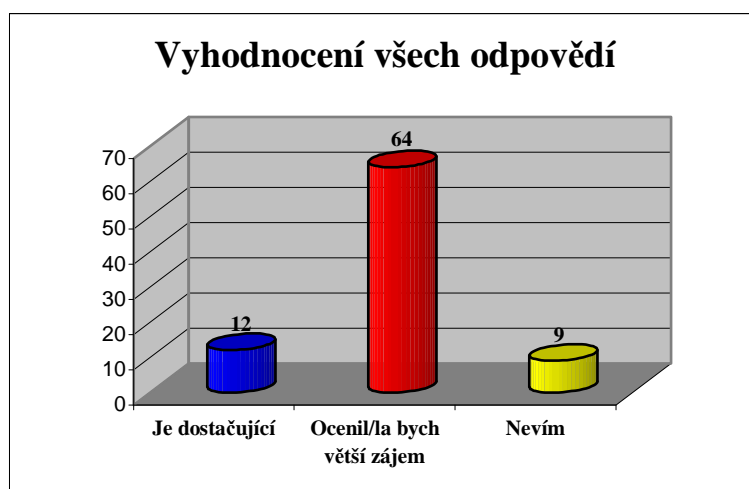
Z grafu vyplývá, že ne všichni rodiče s pedagogy ZŠP spolupracují. Respondenti také volili ve většině případů odpověď „jen někteří spolupracují.“ Poprvé se zde také objevila možnost „ne nespolupracují“. Nezvolilo ji příliš velké procento respondentů, ale i přesto je důležité na tuto část grafu upozornit. Možnost „nevím“ opět volili ti respondenti, v jejichž třídě není žádné dítě se SPU.

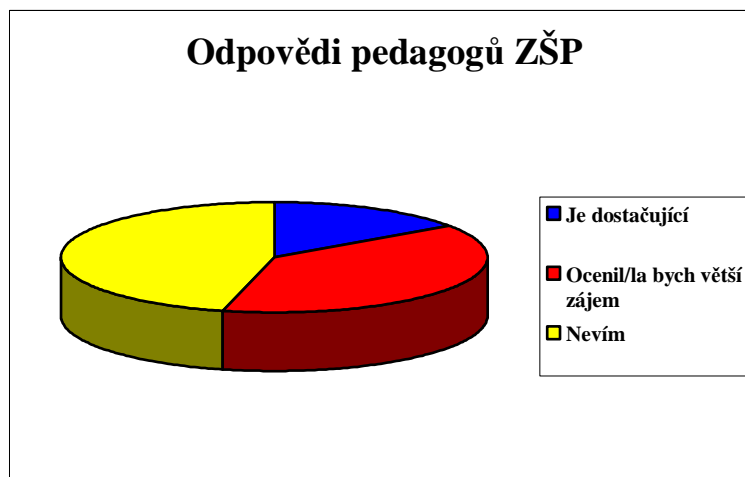
U této otázky jsem očekávala nejvíce odpovědi „ano všichni“, nebo alespoň „ano většina rodičů spolupracuje.“ Jak už je ale patrné z vyhodnocení předcházející otázky (otázka č. 10) toto očekávání bylo dosti naivní. Potěšující je alespoň to, že někteří rodiče dětí se SPU s učiteli ZŠ pro děti se SPU spolupracují. Možnosti „ano všichni“, „ne nespolupracují“, „nevím“ nezvolil žádný z respondentů.

Je patrné, že ne všichni rodiče jsou ochotni spolupracovat nebo spolupracují s pedagogy škol, kterou navštěvuje jejich dítě trpící SPU. Už jednou zde bylo řečeno, že spolupráce mezi rodinou a školou je velice důležitá, ale myslím si, že není od věci to ještě zopakovat. Zjistit příčinu, proč tomu tak je, že ne všichni rodiče se školou spolupracují, by stálo za další šetření, za další výzkum.

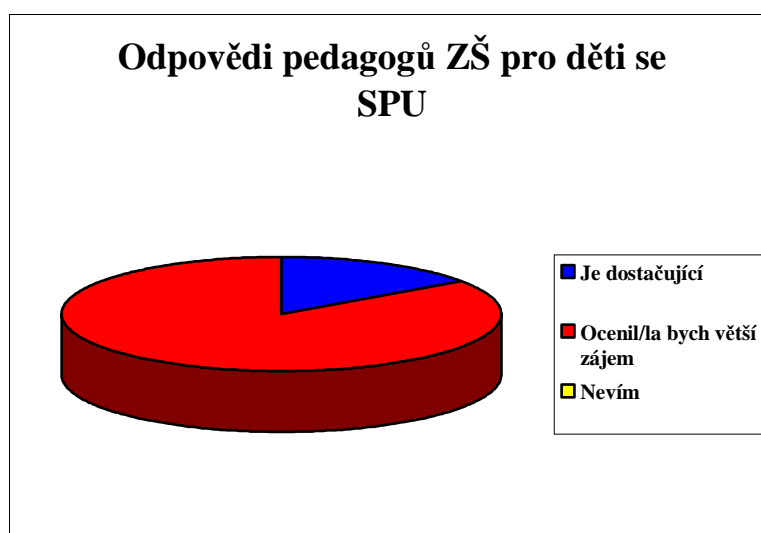
12) Myslíte si, že spolupráce s rodiči je dostačující, nebo byste ocenil/la větší zájem ze strany rodičů?

Z grafu je jednoznačně patrné, že většina pedagogů ZŠ by ocenila větší zájem o spolupráci ze strany rodičů. Možnost „spolupráce je dostačující“ volilo opravdu jen malé procento respondentů. Celkově 14 % respondentů z řad pedagogů ZŠ.

Tento graf se oproti předchozímu zcela liší. Pedagogové ZŠP volili nejvíce odpověď „nevím“. Zvolilo ji 6 ze 13 respondentů. Možnost „spolupráce je dostačující“ volila opět jen malé množství respondentů (2 ze 13). Opět se nám tedy potvrzuje, že spolupráce mezi školou a rodinou žáka se SPU není taková, jakou by si ji pedagogové představovali.

Opět podobný graf. Odpověď „Ocenil/la bych větší zájem“ ze stran rodičů zvolilo největší procento respondentů. Odpověď „je dostačující“ proti tomu zvolilo

jen nepatrné množství respondentů. Očekávala jsem, že když mají rodiče své dítě ve speciální škole, bude spolupráce samozřejmostí. Bohužel jak máme možnost vidět není tomu tak.

6.2 Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza č. 1 - Domnívám se, že děti s diagnostikovanými specifickými poruchami učení mohou bez obtíží zvládat výuku na běžných základních školách a že učitelé základních škol souhlasí s jejich integrací do běžných tříd základních škol.

Stanovená hypotéza souvisí s otázkou č. 8 – Pokud je žákovi diagnostikována SPU, je vhodnější jeho přeřazení do speciální školy?

Podle grafického zpracování této otázky, podle výpovědí pedagogů ZŠ musím konstatovat, že **stanovená hypotéza byla potvrzena**. Naprostá většina (75%) pedagogů čtyř oslovených běžných ZŠ odpověděla na tuto otázku záporně, tedy „ne“. Z toho vyplývá, že by dítě s diagnostikovanou SPU nepřeřadili z běžné třídy základní školy do školy speciální. Je tedy patrné, že pedagogům na ZŠ ve třídě nevadí dítě se SPU a jsou pro jeho integraci do běžné třídy.

S tímto souvisí i otázka č.9 – Zatěžuje vás, obtěžuje, nebo nějakým jiným způsobem vadí ve třídě žák se SPU, kterému se musíte věnovat? Nikdo z pedagogů ZŠ neodpověděl „ano“. 56 % pedagogů odpovědělo „ne“, tedy že jim ve třídě žák se SPU nevadí. 49% pedagogů ZŠ odpovědělo „někdy“. Někdy je žák se SPU obtěžuje, zatěžuje nebo jiným způsobem jim vadí. Myslím si, že tato odpověď je na místě a nelze ji pedagogům vyčítat. Občas musí být velice těžké věnovat se celé třídě a ještě věnovat o trochu větší pozornost dítěti se SPU, který například potřebuje pomalejší tempo práce. Pokud je ve třídě dětí se SPU hned několik, je situace mnohem složitější, a proto se nemůžeme pedagogům divit, že si občas na děti postěžují.

Hypotéza č. 2 - Pokud rodiče zajistí u svého dítěte diagnostikování specifických poruch učení předpokládám, že se budou aktivně podílet na nápravách těchto poruch a budou spolupracovat se školou.

Stanovená hypotéza souvisí s otázkou č. 10 – Spolupracujete s rodiči dětí s diagnostikovanou SPU?. Otázkou č. 11 – Jsou rodiče ochotni spolupracovat? Zajímají

se o výuku a vzdělání pro jejich dítě se SPU? A otázkou č. 12 – Myslíte si, že spolupráce s rodiči je dostačující nebo byste ocenil/la větší zájem rodičů?

Z grafického vyjádření těchto otázek jednoznačně vyplývá, že **tato hypotéza nebyla potvrzena**. Musím ji tedy vyvrátit. Z grafického vyjádření, především u otázky č.11 je patrné, že se školou spolupracují jen někteří rodiče. Tuto možnost odpovědi zvolilo 71% všech respondentů, což je naprostá většina. Jen 2% respondentů zvolila možnost „ano všichni“ spolupracují. Potěšující je alespoň fakt, že odpověď „ne nespolupracují“ zvolil jen jeden respondent.

Jak už bylo několikrát řečeno, spolupráce mezi školou a rodinou je velmi důležitá. Rodiče by se měli sami aktivně podílet na nápravě SPU, domlouvat se na vhodných postupech řešení problému jejich dítěte. Měli by být informováni o všem co se ve škole děje, jak je s dětmi pracováno. Ze své vlastní zkušenosti vím, že spolupráce s rodiči je někdy velmi těžká. Poznala jsem to během své praxe. I po několikerém upozornění na nutnost navštívení pedagogicko-psychologické poradny, rodiče stále nereagovali. V tomto případě nemůže pedagog nic dělat. Nelze nijak rodiče přinutit spolupracovat. Záleží to jen a jen na nich. Jak je patrné z vyhodnocení otázky č. 12, naprostá většina učitelů by ocenila větší zájem ze strany rodiny. Učitelé jsou tedy ochotni spolupracovat. Troufnu si tedy konstatovat, že chyba je na straně rodičů.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažila zmapovat možnosti vzdělávání žáků se SPU na ZŠ. Snažila jsem se připomenout základní informace o SPU a proniknout k problematice vzdělávání žáků se SPU na základních školách.

Zpracovat teoretickou část bakalářské práce mi nedalo mnoho práce. Zjistila jsem, že na trhu je nepřehledné množství knih věnujících se problematice SPU, a proto jsem měla k dispozici spoustu informací.

Na začátku jsem si stanovila dvě hypotézy. V praktické části jsem se snažila o jejich potvrzení či vyvrácení. Jako způsob zpracování praktické části bakalářské práce jsem si zvolila metodu dotazníku. Dotazník byl určen pedagogům tří typů škol poskytujících základní vzdělání. Běžným základním školám, školám praktickým a speciálním školám pro děti se SPU. Sbírání dat probíhalo lépe, než jsem očekávala. Žádná z oslovených škol mě neodmítla a všichni byli velice ochotní.

Ani při zpracování praktické části bakalářské práce se neobjevily žádné větší potíže. Některá vyhodnocení otázek mě velice překvapila a jiná dopadla dle mého očekávání. Hypotéza č. 1 byla potvrzena a hypotéza č. 2 byla vyvrácena.

Při zpracování praktické části jsem narazila na témata, která by stála za další prozkoumání, za další výzkum. Například by mě velice zajímalo, z jakého důvodu rodiče, dětí se SPU, nespolupracují s pedagogy škol, které dítě navštěvuje? Bohužel této otázce jsem se ve svém výzkumu přímo nevěnovala.

V budoucnu bych se této problematice chtěla nadále věnovat. Chtěla bych nasbírat více praktických dovedností nejen v ZŠ ale i v dys-centrech a pedagogicko-psychologických poradnách. Myslím si, že otázka SPU je a bude stále aktuální.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

- BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zaměření na edukaci žáků se specifickými poruchami učení*. Brno: Portál, 2005. 279 s. ISBN 80-86633-38-1.
- LANG, Greg a BERBERICHOVÁ, Chris – *Každé dítě potřebuje speciální přístup*. Praha: Portál, 1998. 146 s. ISBN 80-7178-144-4.
- KUCHARSKÁ, Anna. *ed. Specifické poruchy učení a chování – sborník 1996*. Praha: Portál, 1997. 203 s. ISSN 1211-670X.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Dyslexie*. Praha: H&H, 1995. 269 s. ISBN 80-85787-27-X.
- MERTIN, Václav. *Individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 1995. 107 s. ISBN 80-7178-033-4.
- MICHALOVÁ, Zdena. *Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách Středních*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2001. 114 s. ISBN 80-7311-021-0.
- PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.
- POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava specifických poruch učení*. Praha: Portál, 1997. 333 s. ISBN 80-7178-570-9.
- SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, a.s, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.
- ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001. 207 s. ISBN 80-7178-544-X.
- ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1998. 196 s. ISBN 80-7178-242-4.
- ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení - zcela přepracované a rozšířené vydání*. Praha: Portál, 2003. 263 s. ISBN 80-7178-800-7.

Internetové zdroje:

www.borovicky.cz

www.drog-info.cz

www.dyscentrum.cz

www.msmt.cz

www.pppkv.cz

www.pppnj.adslink.cz

www.psycholousek.cz

www.slovník.cizich-slov.cz

www.wikipedia.cz

<http://nemoc.doktorka.cz>

Ostatní:

REZKOVÁ, Vendula. Brožura - *Informace o základních školách v Praze 2003/2004*,

vydalo PPPP, 2004

Sborník odboru speciálního školství, MŠMT ČR, Praha 1998

Malý akademický slovník cizích slov – Academia, Praha 2007

Seznam příloh

Příloha č.1: Směrnice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení
č.j.: 13 710/2001-24 ze dne 6.6.2002 (text, str.72-77)

Příloha č. 2: Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování
č.j.: 13 711/2001-24 (text, str.78-82)

Příloha č. 3: Vypracované individuální vzdělávací programy (text, str. 83- 86)

Příloha č.4: Ukázka dotazníku (text, str. 87-88)

Přílohy

Příloha č.1: Směrnice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení
č.j.: 13 710/2001-24 ze dne 6.6.2002 (text)

**Směrnice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
do škol a školských zařízení
č.j.: 13 710/2001-24 ze dne 6.6.2002**

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“) k zabezpečení úkolů vyplývajících z ustanovení § 4 odst. 1 a § 8 odst. 2 zákona č. 132/2000 Sb., a k zajištění procesu integrace dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do mateřských škol, základních škol, středních škol, vyšších odborných škol a speciálních škol (dále jen „škol“), vydává podle § 92 zákona č. 129/2000 Sb., a § 11 zákona č. 147/2000 Sb., tuto směrnici:

Čl. 1

Vymezení pojmů

(1) Dítětem nebo žákem se speciálními vzdělávacími potřebami se pro účely této směrnice rozumí dítě nebo žák se zrakovým, sluchovým, tělesným nebo mentálním postižením, s vadami řeči, s více vadami, s lékařskou diagnózou autismus, se specifickými poruchami učení nebo chování, dítě nebo žák zdravotně postižený z důvodu dlouhodobé nebo chronické nemoci (dále jen „žák“), u kterého byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny na základě speciálně pedagogického a psychologického vyšetření a jejich rozsah a závažnost opravňuje žáka k zařazení do režimu speciálního vzdělávání a čerpání navýšených finančních prostředků.

(2) Speciální vzdělávací potřeby žáků uvedených v odstavci 1 jsou zajišťovány formou individuální integrace nebo formou skupinové integrace nebo ve škole samostatně určené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Vzdělávání individuálně integrovaného žáka se uskutečňuje podle individuálního vzdělávacího programu. Doporučené náležitosti individuálního vzdělávacího programu jsou uvedeny v příloze č. 1 této směrnice. Doporučená rámcová struktura individuálního vzdělávacího programu je uvedena v příloze č. 2 této směrnice. Strukturu a náležitosti individuálního vzdělávacího programu je možné rozšířit podle individuální potřeby žáka.

(3) Individuální integrací žáka se rozumí:

- a) jeho vzdělávání ve třídě mateřské školy, základní školy, střední školy nebo vyšší odborné školy, která není samostatně určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami při současném zajištění odpovídajících vzdělávacích podmínek a nezbytné speciálně pedagogické nebo psychologické péče
- b) jeho vzdělávání ve třídě speciální školy samostatně určené pro žáky s jiným druhem nebo stupněm postižení

(4) Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve speciální třídě nebo specializované třídě zřizované podle zvláštních předpisů. V některých vyučovacích předmětech se žáci mohou vzdělávat společně s ostatními žáky školy a v rámci svých možností jsou zapojeni do všech aktivit mimo vyučování.

Čl. 2

Ekonomické zabezpečení

(1) Příslušný orgán kraje nebo okresní úřad (dále jen „územní orgán“) poskytne škole finanční prostředky na příplatek na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou žáka a zabezpečení jeho vzdělávacích potřeb (dále jen „příplatek“) v případě, že speciálně pedagogické a psychologické vyšetření žáka podle čl. 1 odst.1 provede pedagogicko- psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum nebo středisko výchovné péče (dále jen „poradenské zařízení“) zařazené do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení ministerstva s působností v kraji podle sídla školy. Doporučené náležitosti speciálně pedagogického a psychologického vyšetření žáka jsou uvedeny v příloze č. 3 této směrnice.

(2) Územní orgán poskytne příplatek na základě podkladů předložených školou do 30. listopadu kalendářního roku. Jednotlivé případy, kdy je žák integrován v průběhu školního roku, řeší územní orgán operativně a bez zbytečného odkladu.

(3) Územní orgán posoudí oprávněnost ekonomických požadavků školy zpracovaných na základě návrhu poradenského zařízení a vyjádřených v individuálním vzdělávacím programu žáka. Výše příplatku je stanovena individuálně podle konkrétních vzdělávacích potřeb žáka, rozsahu poskytované péče a s ohledem na odbornou a ekonomickou náročnost výuky v jednotlivých ročnících školy.

(4) Příplatek je určen na mzdové prostředky pedagogů a dalších pracovníků podílejících se na práci se žákem, na nákup potřebných speciálních učebnic, speciálních učebních a kompenzačních pomůcek, případně na jejich zapůjčení na základě písemné smlouvy.

Čl. 3

Závěrečná ustanovení

Tato směrnice nabývá účinnosti dnem vyhlášení ve Věstníku vlády pro orgány krajů, okresní úřady a orgány obcí.

Ministr školství, mládeže tělovýchovy
Mgr. Eduard Zeman v.r.

Doporučený postup zpracování individuálního vzdělávacího programu

1. Individuální vzdělávací program (dále jen „IVP“) je podkladem pro uplatňování požadavku ředitele školy na navýšení finančních prostředků a je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka.
2. IVP vypracovává třídní učitel nebo učitel vyučovacího předmětu, pro který IVP s ohledem na speciální vzdělávací potřeby žáka upravuje organizaci nebo obsah vzdělávání žáka, ve spolupráci s poradenským zařízením, tj. speciálně pedagogickým centrem nebo pedagogicko-psychologickou poradnou nebo střediskem výchovné péče, případně ve spolupráci s výchovným poradcem, školním speciálním pedagogem, školním psychologem a zákonným zástupcem žáka a se spoluúčastí žáka v případě jeho zletilosti. Kopie zpracovaného IVP je zaslána příslušnému poradenskému zařízení.
3. IVP je vypracován zpravidla před nástupem žáka do školy, nejpozději však jeden měsíc po nástupu žáka do školy a je doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeby.
4. IVP podepisuje ředitel, třídní učitel, popřípadě další pedagogičtí pracovníci školy podle odst. 2 tohoto doporučení, pracovník příslušného poradenského zařízení a zákonný zástupce žáka, v případě zletilosti sám žák jako východisko společného postupu k vhodnému zabezpečení procesu integrace žáka.
5. IVP vychází z učebních dokumentů školy, závěrů speciálně pedagogického a psychologického vyšetření a doporučení odborného lékaře žáka, zohledňuje názor zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. IVP žáka se sníženou úrovní rozumových schopností vychází z učebních dokumentů příslušné školy určené pro tyto žáky. IVP obsahuje všechny skutečnosti důležité pro úspěšnou integraci žáka, zejména:
  - a) údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi,
  - b) údaje o cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení a klasifikace, úpravu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek, absolutoria,
  - c) potřebu dalšího pedagogického pracovníka k výuce speciálních dovedností (např. čtení Braillova bodového písma, psaní na Pichtově psacím stroji, práce se speciálními informačními technologiemi, výuka prostorové orientace a samostatného pohybu zrakově postižených, výuka prostřednictvím znakového jazyka, individuální logopedická péče, náprava specifických poruch učení nebo chování) nebo dalšího pracovníka podílejícího se na práci se žákem. U žáka se sluchovým postižením se uvede potřebnost nezbytných tlumočnických služeb a jejich rozsah V případě potřeby zajištění nezbytné

pomocné činnosti se uvede návrh na zapojení občana ve výkonu civilní služby apod.

6. Seznam kompenzačních pomůcek, speciálních učebních pomůcek, speciálních učebnic a učebních textů nezbytných pro výuku žáka nebo pro konání příslušných zkoušek.
7. Jmenovité určení pracovníka poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka.
8. Předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků včetně zdůvodnění.
9. Změny obsahu IVP projednává škola se zákonným zástupcem žáka, v případě jeho zletilosti s žákem.

Příloha č.2 ke směrnici MŠMT - č.j.: 13 710/2001-24 ze dne 6.6.2002

Doporučená rámcová struktura individuálního vzdělávacího programu

Jméno žáka:

Datum narození:

Škola:

Třída:

Vyšetření dne:

(závěr vyšetření je přílohou IVP)

Kontrolní vyšetření dne: (závěr vyšetření je přílohou IVP)

Učební dokumenty: (určení je třeba zejména v případě žáka s mentálním postižením)

Vyučovací předmět:

(konkrétní cíle, úprava organizace výuky, časové a obsahové rozvržení učiva, forma zadávání úkolů, způsob hodnocení a klasifikace, pedagogické postupy, organizace závěrečných zkoušek apod.)

Speciálně pedagogická a psychologická péče:

(konkrétní určení a rozsah péče podle druhu postižení žáka a jeho vzdělávacích potřeb, organizace a způsob jejího zabezpečení, poskytovatel)

Nezbytné kompenzační a učební pomůcky, vybavení, učebnice, učební texty apod. včetně zdůvodnění:

Návrh případného snížení počtu žáků ve třídě včetně zdůvodnění:

Účast dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka znakového jazyka, dalšího pracovníka včetně zdůvodnění:

Předpoklad navýšení finančních prostředků:

Další důležité informace:

Spolupráce se zákonnými zástupci:

(domácí příprava, doporučené aktivity žáka ve volném čase, požadavek na lékařské vyšetření apod.)

Podíl žáka na řešení problému:

Jmenovité určení pracovníka poradenského zařízení spolupracujícího se školou:

Na vypracování IVP se podíleli: (vypsat příslušné spolupracující účastníky):

Datum:

Podpisy ředitele školy, třídního učitele, vyučujícího, zákonného zástupce, odpovědného pracovníka poradenského zařízení, případně též žáka:

Příloha č.3 ke směrnici MŠMT - č.j.: 13 710/2001-24 ze dne 6. 6. 2002

Doporučené náležitosti speciálně pedagogického a psychologického vyšetření

1. Výsledek speciálně pedagogického a psychologického vyšetření žáka spolu s případným doporučením odborného lékaře je podkladem pro správní rozhodnutí, východiskem pro zpracování IVP, zajištění odpovídajících podmínek pro vzdělávání žáka včetně zajištění potřebné speciálně pedagogické a psychologické péče žákovi v průběhu jeho vzdělávání.
2. Pedagogicko-psychologická poradna provádí psychologické a speciálně pedagogické vyšetření a zajišťuje psychologickou a speciálně pedagogickou péči zpravidla žákům se specifickými poruchami učení nebo chování, speciálně pedagogické centrum provádí odborné vyšetření a zajišťuje speciálně pedagogickou a psychologickou péči žákům podle svého zaměření na konkrétní druh postižení, středisko výchovné péče provádí speciálně pedagogické a psychologické vyšetření a zajišťuje speciálně pedagogickou a psychologickou péči žákům se specifickými i nespecifickými poruchami chování a žákům ohroženým negativními společenskými jevy.
3. Poradenské zařízení zpracovává na základě speciálně pedagogického a psychologického vyšetření žáka odborný posudek. Pokud to charakter postižení vyžaduje, doporučí zákonným zástupcům žáka požádat příslušného lékaře o výpis ze zdravotní dokumentace s uvedením důležitých informací a doporučení pro potřeby vzdělávání žáka.
4. Obsahem odborného posudku pro potřeby vzdělávání žáka a pro potřeby správního rozhodnutí je zejména:
  - a) informace o druhu a stupni zdravotního postižení žáka a závěr, zda závažnost postižení, jeho charakter a rozsah opravňuje žáka k zařazení do speciální školy nebo speciální mateřské školy a k čerpání zvýšených finančních prostředků

- b) výklad závěrů vyšetření pro potřeby vzdělávání, jednoznačný konkrétní popis vzdělávacích potřeb žáka včetně doporučených pedagogických postupů
  - c) návrh organizační formy vzdělávání žáka, tj. návrh na individuální integraci, návrh na zařazení do speciální nebo specializované třídy, návrh na zařazení do speciální školy, návrh na zařazení žáka do speciální školy pro žáky s jiným druhem postižení, případně návrh na diagnostický pobyt včetně zdůvodnění
  - d) návrh obsahu, rozsahu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi
  - e) návrh potřeby dalšího pedagogického pracovníka k výuce speciálních dovedností nebo pracovníka k zajištění nezbytné pomoci žákovi v průběhu vzdělávání včetně specifikace jeho činnosti a zdůvodnění potřeby
  - f) návrh potřebných kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic nebo učebních pomůcek apod. pro výuku žáka nebo pro konání zkoušek
  - g) stanovení doby platnosti posudku pro účely vzdělávání žáka a správného rozhodnutí; doba platnosti vychází z prognózy vývoje zdravotního stavu žáka s ohledem na konkrétní případ a typ postižení. Je-li zdravotní postižení trvalého charakteru, může být v posudku stanovena doba jeho platnosti pro celou dobu školní docházky žáka
  - h) návrh na případné snížení počtu žáků ve třídě včetně zdůvodnění
  - i) pro potřeby vzdělávání žáka ve středních školách nebo vyšších odborných školách obsahuje posudek konkrétní doporučení pro úpravu způsobu konání přijímacích zkoušek, pro průběh vzdělávání žáka, případně i doporučení způsobu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek, absolutoria
5. Pokud speciálně pedagogické a psychologické vyšetření žáka zpracovalo pracoviště klinické psychologie, klinické logopedie, odborný lékař, jiné odborné pracoviště zaměřené na danou problematiku, posoudí poradenské zařízení jeho náležitosti pro účely vzdělávání žáka a správného rozhodnutí. Jestliže vyšetření neobsahuje všechny náležitosti uvedené v bodech a) až i) odstavce 4 tohoto doporučení, vyžádá si poradenské zařízení doplnění vyšetření. Pokud potřebná dokumentace není jinak k dispozici, provede vlastní vyšetření.
6. Poradenské zařízení spolupracuje se školou při sestavování IVP a zajišťuje speciálně pedagogickou a psychologickou péči integrovaným žákům, u kterých provedlo speciálně pedagogické a psychologické vyšetření a vypracovalo posudek, pokud tuto péči nezajišťuje škola.

**Příloha č. 2: Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k
vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování
č.j.: 13 711/2001-24 (text)**

**Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k
vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování
č.j.: 13 711/2001-24**

Metodický pokyn navazuje na Směrnici MŠMT k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení a stanovuje podrobnosti organizačního zajištění a postupů při vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování v základních školách, specializovaných třídách základních škol, ve speciálních školách, ve středních školách a vyšších odborných školách (dále jen „škola“).

**Čl. I
Úvodní ustanovení**

- (1) Žákem se specifickými poruchami učení nebo chování (dále jen „žák“) je pro potřeby tohoto pokynu žák, u kterého se specifická porucha projevuje v oblasti učení motorických dovedností nebo matematických dovedností nebo jazykových dovedností včetně písemného projevu, nebo žák se specifickými poruchami v oblasti sociálních dovedností, tj. chování, u kterého bylo toto postižení potvrzeno na základě psychologického a speciálně pedagogického vyšetření (dále jen „odborné vyšetření“). Odborné vyšetření je podkladem pro zařazení žáka do režimu speciálního vzdělávání a poskytování speciálně pedagogické péče.
- (2) Speciálně pedagogickou péči poskytuje žákům škola nebo poradenské zařízení, které provedlo odborné vyšetření.
- (3) Speciálně pedagogická péče poskytovaná žákům zařazeným do režimu speciálního vzdělávání ve speciální škole nebo specializované třídě nebo vzdělávaných formou individuální integrace zahrnuje výuku speciálních dovedností zaměřených na odstraňování příznaků specifické poruchy učení nebo chování žáka.
- (4) Výuku speciálních dovedností provádí speciální pedagog nebo pedagogický pracovník, který absolvoval program akreditovaný ministerstvem v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřený na problematiku specifických poruch učení nebo v případě žáků se specifickými poruchami chování zaměřený na výcvik v psychoterapeutických technikách v souladu s doporučením a ve spolupráci s příslušným poradenským zařízením.
- (5) Organizace vzdělávání individuálně integrovaného žáka a rozsah a průběh speciálně pedagogické péče jsou stanoveny v souladu s výsledky odborného vyšetření v individuálním vzdělávacím programu žáka (dále jen „IVP“). IVP je součástí osobní dokumentace žáka.

(6) Podrobnosti odborného vyšetření podle odst. 1) a podrobnosti IVP podle odst. 5) stanovuje zvláštní předpis.

(7) Ředitel školy dbá na uplatňování postupů doporučených v závěrech odborného vyšetření a stanovených v IVP a podporuje zvyšování úrovně odborné připravenosti pedagogických pracovníků školy pro práci se žáky.

(8) Škola umožní žákům v souladu s pedagogickými principy individuálního přístupu a v souladu s obsahem IVP užívat dostupné kompenzační pomůcky (kalkulátor, počítač, diktafon, bzučák, speciální učebnice apod.), kompenzovat zkrácení doby pozornosti a další příznaky postižení individuální formou zadání i plnění úkolů a zohlední příznaky specifické poruchy učení nebo chování v hodnocení a klasifikaci žáka.

(9) Doporučené pedagogické postupy se týkají zpravidla individuálního pracovního tempa žáka, využívání možnosti úpravy rozsahu učiva a odpovídajícího snížení nároků na školní výkony žáka zatížené poruchou, individuální úpravy způsobu hodnocení a klasifikace s přihlédnutím k postižení žáka apod. Např. při výuce jazyků je třeba upřednostňovat ústní osvojování, doplňování textu, omezit psaní diktátů a individuálně upravit způsob psaní, při čtení užívat kratší texty, kontrolovat porozumění, při psaní preferovat kritérium čitelnosti před úpravností, při poruše matematických schopností využívat co nejvíce názorných pomůcek.

(10) Škola uplatňuje podpůrný výukový program a individuální přístup též k žákovi, u kterého se objevily významné obtíže v oblasti jazykového vzdělávání, matematiky, případně další obtíže týkající se pozornosti, soustředění, projevů hyperaktivity, impulzivity apod. s cílem podpořit školní úspěšnost žáka a předejít jeho selhávání při výuce a rozvoji nežádoucích projevů jeho chování ještě před provedením odborného vyšetření a případným zařazením žáka do režimu speciálního vzdělávání.

(11) Za obsah a realizaci podpůrného výukového programu podle odst. 10 odpovídá učitel příslušného vyučovacího předmětu. V případě, že ve škole pracuje speciální pedagog nebo pedagog podle odst. 4, podílí se tento pedagog na zpracování obsahu a provádění podpůrného výukového programu. Popis a zhodnocení jeho průběhu je součástí pedagogické diagnostiky žáka a žádosti o provedení odborného vyšetření.

Čl. II

Vzdělávání žáků v základních školách, speciálních školách a specializovaných třídách základních škol

(1) Do výuky ve speciálních základních školách pro žáky se specifickými poruchami chování a ve specializovaných třídách pro žáky se specifickými poruchami chování se zpravidla zařazuje jedna až dvě vyučovací hodiny týdně speciální výuky sociálních dovedností se zaměřením na korekci nežádoucích projevů chování s využitím postupů nácviku pozornosti, tlumení impulzivity, hyperaktivity, nácvik relaxačních technik apod. podle konkrétních vzdělávacích potřeb žáků.

(2) Do výuky ve speciálních základních školách pro žáky se specifickými poruchami učení a specializovaných třídách pro žáky se specifickými poruchami učení se zpravidla zařazuje jedna až dvě vyučovací hodiny speciální výuky týdně. Jedná se o speciálně

pedagogickou péči, zejména logopedickou péči zahrnující též speciální cvičení zaměřená na rozvoj zrakového a sluchového vnímání, prostorové orientace, pozornosti, paměti, postřehování, vytváření početních představ, rozvoj motoriky apod. podle konkrétních vzdělávacích potřeb žáků.

(3) O individuální nebo skupinové organizaci výuky předmětů speciálně pedagogické péče rozhodne ředitel školy s přihlédnutím k potřebám žáků, doporučení poradenského zařízení a s ohledem na podmínky školy.

(4) Osvobození žáka z výuky některému vyučovacímu předmětu se doporučuje uskutečňovat zcela výjimečně v případech hodných zvláštního zřetele z důvodu mimořádné závažnosti postižení žáka, kdy nelze zajistit výuku daného vyučovacího předmětu alternativním způsobem respektujícím charakter a stupeň postižení žáka a jeho budoucí profesní orientaci.

(5) O průběhu poskytované speciálně pedagogické péče škola průběžně a průkazně informuje zákonného zástupce žáka nebo osobu odpovědnou za výchovu žáka.

Čl. III

Vzdělávání žáků ve středních školách a vyšších odborných školách

- (1) K trvajícím příznakům postižení škola přihlíží po celou dobu studia a přizpůsobuje průběh a organizaci vzdělávání, přijímacích zkoušek a závěrečných zkoušek v souladu s doporučením příslušného poradenského zařízení. Úpravy organizace vzdělávacího procesu a příslušných zkoušek jsou stanoveny v IVP žáka.
- (2) Speciálně pedagogickou nebo psychologickou péči zajišťuje žákům středních škol nebo vyšších odborných škol zpravidla poradenské zařízení.
- (3) Osvobození z výuky vyučovacímu předmětu je možné uskutečňovat pouze v případech hodných zvláštního zřetele z důvodu mimořádné závažnosti postižení žáka, kdy nelze zajistit výuku daného vyučovacího předmětu alternativním způsobem respektujícím charakter a stupeň postižení žáka a jeho budoucí pracovní uplatnění.

Čl. IV

Vedení dokumentace

- (1) O obsahu a průběhu speciálně pedagogické péče poskytované žákovi ve škole provádí záznam příslušný odpovědný pedagogický pracovník školy do osobní dokumentace žáka.
- (2) O obsahu a průběhu speciálně pedagogické péče poskytované poradenským zařízením provádí záznam toto poradenské zařízení.
- (3) Vedení dokumentace žáka se řídí zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Čl. V

Hodnocení a klasifikace žáka

- (1) Způsob hodnocení a klasifikace žáka vychází ze znalosti příznaků postižení a uplatňuje se ve všech vyučovacích předmětech, ve kterých se projevuje postižení žáka, a na všech stupních vzdělávání.

- (2) Při způsobu hodnocení a klasifikaci žáků zejména ve věku plnění povinné školní docházky je třeba zvýraznit motivační složku hodnocení, hodnotit jevy, které žák zvládl. Při hodnocení se doporučuje užívat různých forem hodnocení, např. bodové ohodnocení, hodnocení s uvedením počtu chyb apod.
- (3) Při klasifikaci žáků ve věku plnění povinné školní docházky se doporučuje upřednostnit širší slovní hodnocení.
- (4) Doporučuje se sdělit vhodným způsobem ostatním žákům ve třídě podstatu individuálního přístupu a způsobu hodnocení a klasifikace žáka.

Čl. VI

Zjišťování specifických poruch učení nebo chování

- (1) Zjišťování a diagnostiku specifických poruch učení provádí pedagogicko-psychologická poradna, případně speciálně pedagogické centrum se zaměřením na žáky s vadami řeči, diagnostiku specifických poruch chování provádí pedagogicko-psychologická poradna nebo středisko výchovné péče.
- (2) Diagnostika je provedena na základě komplexního posouzení případu, speciálně pedagogického vyšetření, psychologického vyšetření, pedagogické diagnostiky a z rozboru příznaků, příčin a dalších souvislostí v souladu s postupy diferenciální diagnostiky a se zaměřením na rozbor nerovnoměrných výsledků žáka v jednotlivých testech a subtestech.
- (3) Pedagogická diagnostika podle čl. I odst.11) zahrnuje rozbor výsledků školní práce žáka ve vztahu k používaným metodám výuky, porovnání výkonu žáka v jednotlivých vyučovacích předmětech a činnostech s uvedením pozitivních výsledků výkonů žáka, sledování průběhu koncentrace pozornosti a dalších projevů chování.
- (4) Psychologické a speciálně pedagogické vyšetření žáka zahrnuje zejména:
  - a) verbální a neverbální test inteligence užívaný pro danou věkovou kategorii se zaměřením na rozbor nerovnoměrných výkonů žáka,
  - b) percepčně kognitivní zkoušky sluchového vnímání a paměti, zrakového vnímání a paměti,
  - c) speciální didaktické zkoušky vztahující se k příslušné věkové kategorii žáka a typu jeho postižení (zkouška čtení, psaní, pravopisu, zkouška matematických schopností apod.),
  - d) v případě potřeby zahrnuje speciálně pedagogická a psychologická diagnostika další zkoušky, např. zkoušky motoriky, případně logopedické vyšetření podle zvláštních předpisů, zkoušku prostorové a časové orientace, zkoušku vizuomotorické koordinace, vyšetření pozornosti, vyšetření osobnosti standardizovanými či projektivními technikami, pozorování a rozbor projevů chování, vyšetření rodinných vztahů apod.

Čl. VII

Úkoly poradenského zařízení

Poradenské zařízení, které provedlo odborné vyšetření:

- a) zajišťuje pravidelnou a přímou individuální speciálně pedagogickou a psychologickou péči žákům, pokud tuto péči nezajišťuje škola,
- b) sleduje průběh programu odstraňování příznaků specifické poruchy učení nebo chování žáků,
- c) provádí odborný dohled a pravidelnou aktualizaci obsahu speciálně pedagogické péče poskytované žákům ve školách,
- d) provádí pravidelná kontrolní vyšetření žáků,
- e) spolupracuje s pedagogy a zákonnými zástupci žáků,
- f) poskytuje zákonným zástupcům žáka ucelené informace o možnostech vzdělávání a možnostech poskytování speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi; v případě zletilosti žáka poskytuje tyto informace přímo žákovi,
- g) průkazným způsobem informuje zákonné zástupce žáka o výsledku vyšetření a průběhu speciálně pedagogické péče, kterou poskytuje. V případě zletilosti poskytuje informace o výsledku vyšetření přímo žákovi.

Čl. VIII

Závěrečná ustanovení

- (1) Zrušuje se platnost pokynu MŠMT ČR č.j.: 23 472/92-21 k zajištění péče o děti se specifickými vývojovými poruchami učení v základních školách.
- (2) Zrušuje se platnost metodického pokynu k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení č.j.: 16 138/98-24.
- (3) Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem vyhlášení ve Věstníku MŠMT.

JUDr. Petra Buzková v.r.
ministerně školství, mládeže a tělovýchovy

Příloha č. 3: Vypracované individuální vzdělávací programy (text)

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ROK 2008/2009

JMÉNO ŽÁKA:

DATUM NAROZENÍ:

TŘÍDA: 7.A

BYDLIŠTĚ:

VYŠETŘENÍ V PPP, SPC DNE:

ZÁVĚR Z VYŠETŘENÍ: v oblasti specifické poruchy učení: dyslexie, dysortografie, zbytky vady výslovnosti, sluchová vada, nevyrovnané psychomotorické tempo

PEDAGOGICKÁ DIAGNÓZA: v řeči zbytky vady výslovnosti, psaní psacím písmem velmi pomalé, tiskace píše rychleji. písemný projev velmi nevyrovnaný, v přepise i v diktátě chyby gramatické i specifické. Čtení pomalé, s chybami, které se snaží opravovat. Reprodukce obsahu čteného textu útržkovitá

KONKRÉTNÍ ÚKOLY, POSTUPY: stanoven individuální vzdělávací plán s tímto doporučením:

- užívat testy s volbou správné odpovědi
- respektovat individuální tempo a vyloučit nebo omezit časově limitované úkoly
- poskytnout dostatek času na vypracování a kontrolu úkolů
- kontrolovat slyšení a následné pochopení zadání úkolů, instrukce
- tolerovat nižší kvalitu grafického projevu, úpravy sešitu, umožnit alternativní formy zápisu
- rozfázovat osvojování nového učiva po menších úsecích
- preferovat ústní zkoušení
- maximálně využívat názoru, tabulek, přehledů
- umožnit používání kalkulačky- dle zvážení vyučujícího
- ocenit i část dobře provedeného úkolu
- často poskytovat kladnou zpětnou vazbu
- hodnotit pouze obsahovou stránku
- dopřát pozitivní požitky a pocit úspěchu

KONKRÉTNÍ ROZSAH SPEC. PEDAG. , PSYCHOL. PÉČE: průběžné, spec.

Pedagog pro nápravu SPU – 1. hod. týdně

POMŮCKY, VYBAVENÍ (+FINANČNÍ NÁROČNOST): dyslektické čítanky a sešity, alternativní testy a učebnice, tabulky, přehledy a slovníky, doplňovací materiály, výukové počítačové programy

KONKRÉTNÍ CÍLE PRO OBDOBÍ: individuální přístup s pomocí kompenzačních a speciálních učebních pomůcek reedukovat SPU

ZPŮSOB HODNOCENÍ a KLASIFIKACE: hodnotit v souladu s § 51 zákona č. 561/2004 Sb. Postupovat individuálně podle druhu a rozsahu SPU, využít další možnosti hodnocení.

SPOLUPRÁCE S RODIČI: nadále zajišťovat pravidelnou domácí přípravu, úzce spolupracovat se školou a jednotlivými vyučujícími

PODÍL ŽÁKA NA ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ: pravidelná a pečlivá domácí příprava, aktivita v hodinách

DATUM:

PODPISY:

ZA PPP:

ŘEDITEL ZŠ:

DALŠÍ UČITELÉ:

TŘ. UČITEK:

VÝCH. PORADCE:

RODIČE:

ŽÁK:

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ROK 2008/2009

JMÉNO ŽÁKA:

DATUM NAROZENÍ:

TŘÍDA: 3.A

BYDLIŠTĚ:

VYŠETŘENÍ V PPP, SPC DNE:

Obtíže ve čtení se objevily v 1. Ročníku. Chlapec postupně ztrácel zájem o práci ve škole. Obtíže nese neúspěch. Má mnoho útržkovitých vědomostí, nové učivo chápe velmi rychle. Je neklidný, do školy chodí nerad. Rodiče kontrolují přípravu na vyučování velmi nepravdělně.

ZÁVĚR Z VYŠETŘENÍ: Rozumové schopnosti jsou lehce nadprůměrné, dyslexie a dysortografie na podkladě lehké mozkové dysfunkce, nedostatečně rozvinuta sluchová analýza a syntéza, poruchy prostorové orientace, obtíže ve vyjadřování

PEDAGOGICKÁ DIAGNÓZA: Čte pomalu, zaměňuje písmena, přečtený text si pamatuje pouze částečně. V písemném projevu zaměňuje písmena i slabiky, nepíše čárky.

KONKRÉTNÍ ÚKOLY, POSTUPY:

Český jazyk – žák bude vyučován podle osnovy pro 3. ročník společně s celou třídou. Zároveň bude věnována pozornost reedukaci specifických obtíží – nácvik rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni

Percepce – denně bude prováděna cvičení sluchové analýzy, syntézy a diferenciaci.

S využitím speciálních pomůcek bude sluchová diferenciaci zaměřena na rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, tvrdých a měkkých slabik. Postup viz kniha Poruchy učení, kapitola IX, s. 112-120.

Cvičení očních

pohybů – Čtení – upevnit čtení izolovaných písmen, slabik a dále postupovat podle metodiky nácviku čtení analyticko-syntetickou metodou. Najít texty, které by dítě četlo se zájmem, podněcovat zájem o čtení. S využitím snadných textů cvičit čtení s porozuměním.

Cvičení pravolevé a prostorové orientace

Rozvíjení řeči – podněcovat k souvislému vyjadřování, dát prostor k obsáhlejšímu odpovědím

POMŮCKY, VYBAVENÍ : cvičení pro dyslektiky I – VI, dětské knihy, leporela, časopisy (využít zájmy žáka – zvířata, motocykly atd.), listování v encyklopediích a dalších oblíbených knížkách, používat tvrdé a měkké kostky, bzučák k rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, textilní písmena

ZPŮSOB HODNOCENÍ a KLASIFIKACE: Na žádost rodičů bude žák klasifikován číselně, ale s úlevou Metodického pokynu § 51 zákona č. 561/2004 Sb., neklasifikovat opakovaně nedostatečnou, v případě nutnosti psát pouze počet chyb, popřípadě pohovořit s matkou o změně způsobu hodnocení.

ORGANIZACE SPECIÁLNÍ PÉČE: Žák bude docházet jednou týdně na pedagogickou terapii ve škole. Zadanou práci bude žák doma provádět s matkou podle instrukcí. Ve třídě bude pracovat společně s kolektivem (dodržel Metodický pokyn pro hodnocení a kvalifikaci). Zohlednit obtíže plynoucí z lehké mozkové dysfunkce (častá změna činnosti, plnění dobrovolných úkolů při vyučování). Po dohodě s paní učitelkou provádějící reedukaci bude žák vypracovávat individuální úkoly i v běžné třídě.

SPOLUPRÁCE S RODIČI: Matka bude provádět s dítětem speciální cvičení na základě dohody cca 30 minut denně.

INFORMOVAT UČITELE, kteří mají na chodbě dozor aby je-li to možné předcházeli kázeňským problémům.

NÁVŠTĚVA OČNÍHO LÉKAŘE s cílem vyloučit zrakovou vadu, popřípadě ji korigovat brýlemi.

KONTROLA DNE:

DATUM:

PODPISY:

ZA PPP:

ŘEDITEL ZŠ:

DALŠÍ UČITELÉ:

TŘ. UČITEK:

VÝCH. PORADCE:

RODIČE:

ŽÁK:

Příloha č.4: Ukázka dotazníku (text)

Dotazník

Vážení respondenti.

Tento anonymní dotazník se týká dětí se specifickými poruchami učení (dále jen SPU) a to hlavně dětí s dyslexií, dyskalkulií, dysgrafií, dysortografií atd.. Prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku, jehož výsledky budou použity ke zpracování praktické části mé bakalářské práce. Zakroužkujte vždy jen jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.

1) Na jaké škole učíte?

- a) na základní škole
- b) na základní škole speciální
- c) na základní škole praktické

2) Kolik let učíte?

.....

3) Je v některé z tříd, kde učíte, dítě se SPU?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

4) Pokud se vzdělává ve třídě dítě se SPU, vysvětlil/la jste spolužákům o jaký handicap se jedná?

- a) ano – a jak? .....
.....
.....
- b) Ne - proč? .....
.....
.....

5) Poskytuje škola, na které učíte, dětem se SPU nějakou speciální péči?

- a) ano
- b) ne

pokud jste odpověděl/a ano vyberte o jakou péči se jedná (možno vybrat libovolný počet možností)

- a) ve škole pracuje s těmito dětmi speciální pedagog
- b) dítě navštěvuje pedagogicko-psychologickou poradnu, která nám dává průběžné informace o žákovi
- c) žák má vypracovaný individuální plán
- d) žák navštěvuje doučování (individuální výuku, kroužky)
- e) žákovi se věnuje dyslektická asistentka
- f) žák absolvuje hodiny českého jazyka odděleně od jeho kmenové třídy
- g) žák není hodnocen známkou, ale slovně
- h) žákovi jsou poskytovány speciální pomůcky (pokud ano vypište jaké)

.....
.....

i) jiná odpověď

.....
.....
.....

6) Myslíte si, že péče poskytovaná Vaší školou dětem se SPU je dostačující?

a) ano

b) ne

pokud ne vyplšte co byste případně změnil/la

.....
.....
.....
.....

7) Setkala jste se někdy s tím, že by žáci svého spolužáka se SPU vylučovali z kolektivu třídy?

a) ano

b) ne

8) Pokud je žákovi diagnostikována SPU je vhodnější jeho přerazení do speciální školy?

a) ano

b) ne

9) Zatěžuje vás, obtěžuje, nebo nějakým jiným způsobem vadí ve třídě žák se SPU, kterému se musíte více věnovat?

a) ano

b) ne

c) někdy

10) Spolupracujete s rodiči dětí s diagnostikovanou SPU?

a) ano

b) ne

c) občas

11) Jsou rodiče ochotni spolupracovat? Zajímají se o výuku a vzdělání pro jejich dítě s SPU?

a) ano všichni

b) ano většina

c) jen někteří

d) ne nespolupracují

e) nevím

12) Myslíte si že spolupráce s rodiči je dostačující, nebo byste ocenil/la větší zájem ze strany rodičů?

a) je dostačující

b) ocenil/la bych větší zájem

c) nevím

Děkuji za vyplnění dotazníku